

SASSENHEIN
“Een dorado onder haren”

isbn
9789462284296

SASSENHEIN

“Een dorado onder Haren”

Frans Westra

Inleiding	7
Historie	8
Prehistorie	9
Kartografie	10
Vervening	13
In den beginne	15
Eigendomsontwikkeling	17
Hein Alderink	21
Eerste clubhuis	26
Dienstwoning	
Monument en standbeeld	
Nieuw clubgebouw	
Eerste opzichters	
Sassenhein als visplas	
Jubilea in het interbellum	
Sassenhein een begrip	
Het ongeluk met de zilvermeeuw	
Fop I. Brouwer	

Overlijden Heinm Aalderin
Het testament
Oorlogsjaren
Nieuwe opzichters
Ruzie
Barkmeijer
Nieuwe klok
Sterke uitbreiding
Verdere aanpassingen
Nieuwe dreiging
Vereniging in mineur
Hengelaarsclub Sassenhein
Latere jubilea
Weer onenigheid
Horeca
Sassenhein rijksmonument
Echte visliefhebber
Nieuwe dreiging

Renovatie gewenst
Balans na 100 jaar
IJsgenoegens
Muziek en zo
Paradijs in het nauw
Sassenhein en kunst
Wolddeelen
Bewoning Wolddeelen
Tussen Sassenhein en Lutsborgsweg
Pleisterplaats aan het Pieterpad

Bronnen
Literatuur
Illustratieverantwoording

INLEIDING

“Hein en Saska”

Het huidige Sassenhein is een oase van rust in de onmiddellijke nabijheid van het dorp Haren onder Groningen. De in het cultuurlandschap ingebedde waterplassen met hun lommerrijke omgeving fungeren als hengelaarsparadijs, maar ook als tussenstop van de wandelaars op het Pieterpad of gewoon als ontspanning voor bewoners van Haren en omgeving.

De oorsprong van het huidige complex is gelegen in de vervening van dit gebied. Het laagveen ontstond zo'n 6000 à 3000 jaar geleden ten gevolge van de stijging van de grondwaterstand. In de 19e eeuw werd besloten deze veengebieden deels af te graven om het veen (te gebruiken als de brandstof turf) te winnen. Hierbij ontstonden in dit gebied de huidige Noordplas van Sassenhein, alsmede het gebied met petgaten (kleine veenplassen) aan de noordzijde van de Wolddeeldijk, de Wolddeelen genaamd.

De naam Sassenhein is ontleend aan de eerste voorzitter van de Hengelaarsclub “Groningen”, Henderikus Aalderink (roepnaam: Hein) en zijn tweede echtgenote Saska Schönfeld Wichers. Uit de samentrekking van Saska en Hein ontstond dus “Sassenhein”, zoals het viswater weldra werd genoemd nadat de hengelvereniging het in eigendom had verworven. Saska Schönfeld Wichers was familie van de schrijver Belcampo wiens eigenlijke naam Herman Pieter Schönfeld Wichers was. Belcampo was jarenlang een opvallende verschijning in de stad Groningen, van beroep studentenarts en een achterneef van Saska.

Hein Aalderink en Saska Schönfeld Wichers

“Van Hasseltsveen”

Johan Coenraad
van Hasselt

Op kaarten met oude veldnamen komen ter plaatse de namen Bagelbrouk, (Achterste) Broeken en Van Hasseltsveen voor. Dit duidt op bezit van het gebied door de familie Van Hasselt. De meest hiervoor in aanmerking komende telg was Johan Coenraad van Hasselt (1787-1866) die sinds 1816 eigenaar was van landgoed De Poll in Glimmen. Het laagveen in het gebied waar de Drentsche Aa uitstroomde in het Hoornse Diep behoorde eveneens tot de bezittingen. Uit een kohier met betrekking tot de administratie van ‘omwonenden’ van het Hoornse Diep uit 1824 blijkt de familie van Hasselt inderdaad het Baggelbroek onder Haren te bezitten.

Johan Coenraad studeerde enige tijd aan de universiteit van Groningen en werd in 1808 benoemd tot commies-generaal bij zijn vader die ontvanger-generaal was van de middelen te water en te land van de provincie Groningen. Dit bleef hij tot het overlijden van zijn vader in 1815, waarna hij ontvanger werd van de directe belastingen in Bierum. In 1813 kocht hij van de marke Noordlaren een uitgestrekt gebied, waarop hij in 1815 een ‘heerenbehuizing’ met zeven ramen en twee deuren liet bouwen aan de oevers van de Drentsche Aa. Hij woonde in Groningen en ging in de weekends naar De Poll om zich te vermaken met de jacht op eenden. Hij vervulde meerdere functies en was onder andere lid van de Kamer van Koophandel, kapitein van de Landstorm en gemeenteraadslid van de stad Groningen. Hij overleed in 1866 te Groningen, waarna zijn weduwe en de kinderen de bezittingen in Glimmen en Haren verkochten.

Maar de familie Van Hasselt was niet de enige bezitter van de veengebieden waaruit Sassenhein zou ontstaan en de bewoning daar was al veel ouder.

“Rondtrekkende rendierjagers”

De bewoningsgeschiedenis van Sassenhein is nog veel ouder dan we zo op het oog vermoeden. Op 21 oktober 1981 vond de student biologische archeologie Gilles van Langen op een perceel bij Sassenhein tientallen vuurstenen in een aardappelakkertje. Aanvankelijk werden de vondsten niet als iets bijzonders gezien, maar in 1982 ging Dick Stapert van het Biologisch Archeologisch Instituut van de Rijksuniversiteit Groningen er nog eens kijken en raakte hij overtuigd van het belang van de vindplaats, thans het volkstuintjescomplex ten oosten van paviljoen Sassenhein.

De akker behoorde oorspronkelijk bij een verdwenen boerderijtje dat Valkenburg heette. Tot 1982 was de akker nauwelijks beploegd; voordien was het weiland. In april 1992 vond de eerste opgraving plaats onder leiding van Stapert, later onder leiding van de Groninger stadsarcheoloog Gert Kortekaas.

Het onderzoeksterrein is gesitueerd aan de westelijke voet van de Hondsrug, langs de oostelijke oever van het dal van de Drentsche Aa, dat hier ruim twee kilometer breed is. De vindplaats lag bijna op het laagste punt op 1.30 meter + NAP en moet dus vrij dicht bij het water hebben gelegen. Gezien de vindplaats kunnen de vondsten alleen behoren tot een late fase van het zogenaamde Hamburgien, circa 13.000 jaar geleden. In het midden van de concentratie werden grotere stenen gevonden, waaronder platte zandstenen, die brandsporen vertoonden. Hier moet dus een haard gelegen hebben. In totaal werden 3500 vuurstenen verzameld. Daarnaast werden ook krombekstekers gevonden, een vorm van (gebogen) boren. Alles bijeen werden ongeveer 290 werktuigen aangetroffen.

Volgens onderzoeker Stapert wijzen de vondsten op toenmalige bewoners in de vorm van rondtrekkende rendierjagers die met de seizoenen mee verhuisden. Ze leefden vermoedelijk in tenten in groepjes van vijf tot tien mensen in een toendra-achtig gebied. De vondsten gingen na uitvoerige documentatie naar het Groninger Museum.

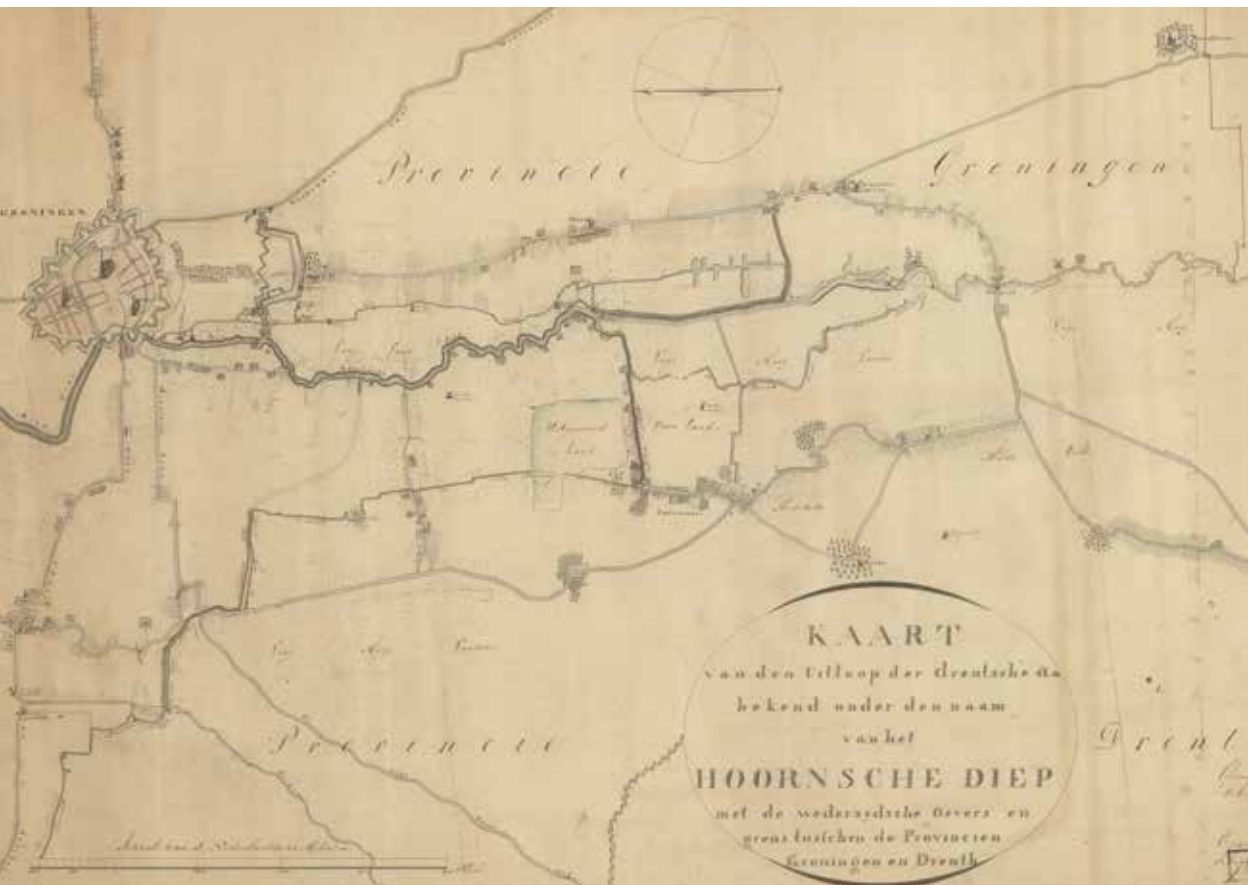
KARTOGRAFIE

“De hoofdplas nagenoeg geheel uitgegraven”

De allereerste kaart waarop de verveningen zichtbaar zijn waaruit Sassenhein is ontstond is die van de “Uitloop der Drentsche Aa, bekend onder den naam van het Hoornsche Diep” uit 1818, vervaardigd door de landmeter en ‘conducteur’ Wouter van Rees. Hierop is duidelijk te zien dat de vervening begonnen werd vanuit het riviertje het Maar.

De tweede kaart waarop het verveningsgebied van het huidige Sassenhein zichtbaar is, is de kadasterkaart op basis van opmetingen tussen 1811 en 1832. De langgerekte hoofdplas met het smalle dijkje in het midden was toen al te zien. In de Wolddeelen was er nog maar één afgegraven perceel in noordwestelijke richting.

Kaart van het Hoornse Diep uit 1818

Op de gemeenteplattegrond van graveur Christoph Fehse uit 1862 zijn voor het eerst in detail aan de noordzijde van de Wolddeeldijk vier petgaten te zien die zijn uitgegraven in het laagveen, parallel aan de hoofdplas. Gedetailleerder is de kaart van Jacob Kuijper uit de gemeenteadlas van 1868. In de hoofdplas is in het midden nog een strook onafgegraven veen te zien, die als het ware de plas insteekt. Ter hoogte van het latere paviljoen en de latere opzichterswoning was nog niets afgegraven. Wel tellen we zeven parallelle langwerpige petgaten ten noorden van de Wolddeeldijk, minder uitgegraven dan thans het geval is. Aan de Rijksstraatweg stond alleen nog maar het gebouw van de Landhuishoudkundige School (thans Rijksstraatweg 239), gesticht door professor Van Hall voor boerenzoons die geïnteresseerd waren in de theorie en praktijk van de landbouw. Verder een drietal panden zuidelijker daarvan aan de westzijde, waarvan twee in de onmiddellijke nabijheid van de latere Holsteinslaan.

Vervening van Sassenheim op de kadasterkaart van 1832

Op de topografische kaart uit 1903 is de hoofdplas al nagenoeg geheel uitgegraven, zijn de eerder genoemde petgaten al bijna één watervlak geworden en zijn er ongeveer negen smalle langgerekte veenafgravingen in noordwestelijke richting zichtbaar. Nagenoeg direct aan de oostzijde van het latere Sassenheim staat een behuizing, evenals een drietal boerderijtjes aan de westzijde van de Achterweg genoemde Lutsborgsweg.

De in 1912 gedeeltelijk herziene stafkaart – schaal 1 op 25.000 – laat min of meer de huidige vorm van Sassenheim en directe omgeving zien, met uitzondering dan van de Zuidplas die van veel latere datum is. Ach-

Links:

Sassenhein op de topografische kaart van 1903

Rechts:

Sassenhein op de topografische kaart van 1913

ter de boerderij 't Hemrik uit 1868 bevond zich overigens wel een plas die doet denken aan een petgat, terwijl het vroegere meertje 't Hemrik inmiddels verland was. Aan de noordoostkant van de hoofdplas bevond zich toen al wel een opstal (een schuur van boerderij Valkenburg) nabij de plaats van het huidige paviljoen. Sindsdien is er aan de vorm van Sassenhein weinig meer veranderd.

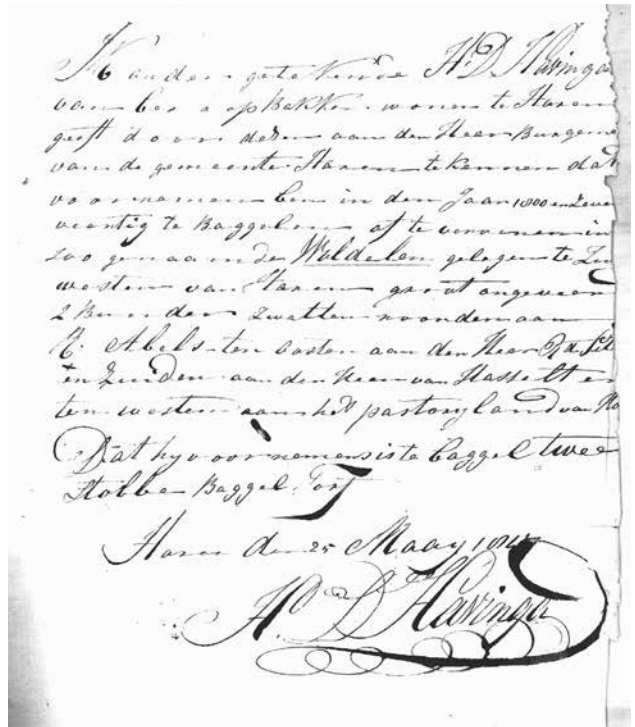
VERVENING

“Bagelbroek, Luizeberg, Broeken en Wolddeelen”

Al in de Franse tijd is er sprake van vervening onder Haren. Bij de opgaven aan het bestuur in 1811 wordt gezegd dat er uit het laagveen bij Haren jaarlijks ongeveer 30.000 ton turf worden gebaggerd. Dat zal dan voornamelijk aan de Meerweg richting Paterswolde en de Hoornsedijk zijn geweest. In de provincie Groningen werden de ‘lage veengraverijen of baggelarijen’ gereguleerd in 1827. Daarbij werden ook genoemd die te Haren “voor zoo veel dezelve onder Haren en Noordlaren gelegen”, dit vermoedelijk als onderscheid ten opzichte van de veengraverij die tot de vorming van het Paterswoldse meer leidde. Veengravers moesten bij de gemeente aangeven waar zij gingen baggeren en hoeveel turf dit opleverde. Dit geschiedde middels verveningsbriefjes zoals die van H.D. Havinga uit 1847.

Terwijl er vermoedelijk al sinds circa 1820 gebaggerd werd, zijn de eerste namen van verveners in ‘Luizeberg’, ‘Broeken’ en ‘Wolddeelen’ bekend sinds 1828. Het ging om de broers Alle en Lucas Alles, de weduwe Cornelius Bolhuis, Roelof ter Borgh, Coenraad Hendrik Willem Haack, Rudolf Rummerink, Harm van der Veen, Reinder Hoenderken, Abel Brink, Jacob Trip, Pieter Warmolts, Jan Vos, Lucas Brink, Jan Folkert Eisses, Lucas Oosterveld, Roelf Abels, Hermannus Doll Havinga, Jan Pieters, Arend Mulder, Jan Meinders en Albert Sluurman. De gewonnen turf zal gebruikt zijn als brandstof voor hun bedrijven, zoals een bakkerij en een herberg. Als laatste vinden we in 1896 Jan Bijkerk als vervener uit Harenermolen. Aan de Wolddeeldijk waren de verveners en/of eigenaren in 1859 de erven weduwe Hulshof-Reinders, de Pastorie (Hervormde Gemeente), Hermannus Doll Havinga, Rudolf de Sitter, Geertruida Reneman-Jullens, Jans en Jan Antonie

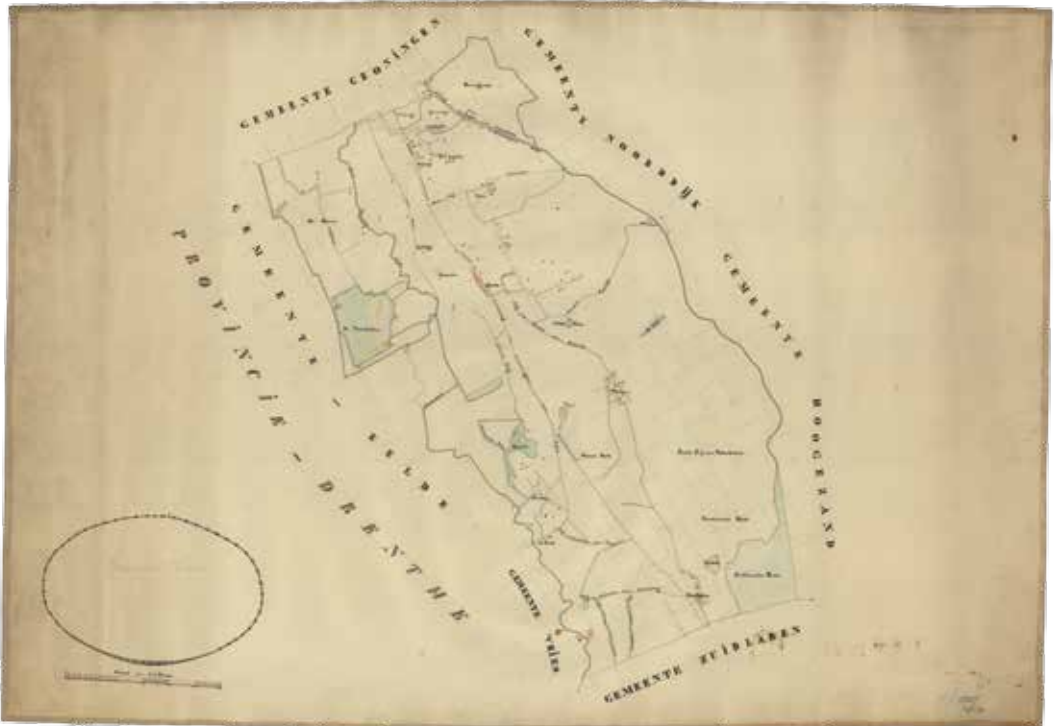
Verveningsbriefje van
Hermannus Doll Havinga

van Hemmen, Pieter Sesselaar en consorten en Jan Folkert Eisses. Sommige van deze namen zullen we later weer tegenkomen. Het waren soms echte 'omwonenden'. Eisses woonde vlakbij het latere Sassenhein, Van Hemmen aan de Lutsborgsweg, Rudolf de Sitter op Voorveld en 'juffer' Jullens op Weltevreden in Harenermolen.

Uit de jaarverslagen van de gemeente Haren uit het midden van de negentiende eeuw blijkt dat er meer en minder intensief verveend werd. Van sommigen van deze verveners werd opgemerkt dat het voor hen een middel van bestaan was. In de Wolddeelen ging het voornamelijk om turf voor eigen gebruik. Van de circa negentig Harense verveners waren er tachtig die uitsluitend baggerden voor eigen gebruik. Rond 1900 was de meeste turf wel gewonnen. De gemeente merkte toen op dat de toestand der veenderijen geen aanleiding gaf tot bijzondere opmerkingen. Bij de opsomming van de voornaamste ambachten werden geen (professionele) verveners meer genoemd. Waterschap De Westerpolder, waar de Wolddeelen en Sassenhein deel van uitmaakten, verpachtte in 1903 het "hooger gelegen veld", het "wildrijke jachtveld" en voorts het visrecht voor de hele polder. De gehanteerde verveningsmethode in dit gebied bestond uit het baggeren van de veenspecie in een schuit en elders spreiden, drogen en snijden tot rechthoekige blokjes baggerturf. Derhalve stond het gebied ook bekend als "Bagelbroek".

Enigszins schematische
kaart van de gemeente
Haren uit 1868

“De liefhebbers moeten zich vereenigen”

De toespraak die Hein Aalderink op 4 maart 1909 hield in huize “de Beurs” in Groningen op uitnodiging van de organisatoren van een hengelwedstrijd in het Schildmeer over het onderwerp

“Zoetwatervisscherij” kan beschouwd worden als de conceptie van Sassenhein. Aalderink werd in Groningen gezien als de nestor van de vis- en hengelsport en wie beter dan hij kon er voor zorgen dat men tot “vereeniging zou geraken”. Hij gaf een historisch overzicht over het belang van het vissen en gaf vervolgens aan dat door de industrialisatie de kwaliteit van het water was verpest en de toegenomen stoomvaart het kuit zou vernielen. Hij bracht hulde aan de Vereniging tot bevordering van de Nederlandse visstand en aan de Nederlandsche Heidemaatschappij, die veel in het belang van de vissport deden. Maar “individueel kan weinig worden gedaan; de liefhebbers moeten zich vereenigen”. Hij maakte gewag van initiatieven van onder anderen de industrieel J.E. Scholten om het viswater van het Paterswoldse meer te pachten en de vijvers van “De Braak” in Paterswolde te verwerven en geschikt te maken voor de vis-sport. Daarvoor was een vereniging nodig en Aalderink riep iedereen op lid te worden van een nieuwe hengelclub. Dat kon, want daags daarvoor was de Hengelaarsclub “Groningen” al opgericht. Op 8 april werd de eerste vergadering van de nieuwe hengelclub gehouden in huize “de Beurs”, waarbij Aalderink als voorzitter van het voorlopig comité meldde dat er zich inmiddels zestig leden hadden aangemeld. Een reglement werd vastgesteld en de vereniging kreeg de naam Hengelaarsclub “Groningen”. De eerste bestuursleden waren Hein Aalderink, voorzitter, Johannes Frederikus Hulsman, vice-voorzitter, Fokko Simon Pool, secretaris, Willem Frederik Reinders, vice-voorzitter, Jan Cornelis Geert Bos, penningmeester, Hermannus Heikens, vice-penningmeester en Johannes Nicolaas Gerhard Viëtor, toegevoegd lid. De vereniging zou exact zeven jaar later op 8 april 1916 bij Koninklijk Besluit worden goedgekeurd. In 1916 hadden Hulsman en Viëtor het bestuur verlaten. Nieuwe leden waren Nicolaas Kloppenborg, Albert Sipkens, Tako Zijlstra, Willem Koiter, Oetze Brongers, Jacob van Muijlwijk, Tjako Boon en Martinus Eisma.

Het zich vereenigen paste in een maatschappelijke ontwikkeling waarbij men zich verzette tegen de door vishandelaren voorgestane beperkingen aan de hengelsport. Een landelijk “Comité van Verweer” voerde actie tegen de verontreiniging van viswater door fabrieken, ververijen, weverijen, blekerijen, suikerfabrieken en de strokartonindustrie. Er zat ook

een sociaal en moreel aspect aan vissen, namelijk de drankbestrijding. “Immers, menig arbeider, die anders uit verveling door de stad slentert, en als het ware aangewezen is, uit zucht naar verstrooiing de kroeg te bezoeken, vindt iets beters, iets aantrekkelijks, namelijk de vrije natuur. Hier vindt hij levenskracht en lust terug, waarvan hij gedurende zes dagen op werkplaats of fabriek veel heeft moeten inboeten. Zijn zakduitje wordt dan niet omgezet in jenever en verteerd in een bedompt lokaal, maar daarvoor worden visscherij-benodigdheden gekocht, wat hem in ruil daarvoor gezondheid terug geeft.” De hengelsport was volgens de verweerders een onaantastbaar recht van het Nederlandse volk onder het motto: “De volksgezondheid wordt het best bevorderd door den hengel vrij te maken van belemmerende bepalingen.”

Het gevoel over het vissen is van alle tijden. In 1649 dichtte de Zaanse herbergier Hendrik Soetenboom er als volgt over.

“Als yemant maer tot angelen staet,
En siet hoe er sijn dobber gaet,
Als 't visje maer eens tucket,
Het is voor hem een groot gerijf,
Terstont verblijt sijn hart in 't lijf.”

“Van Hasselt, Rummerink, Haack”

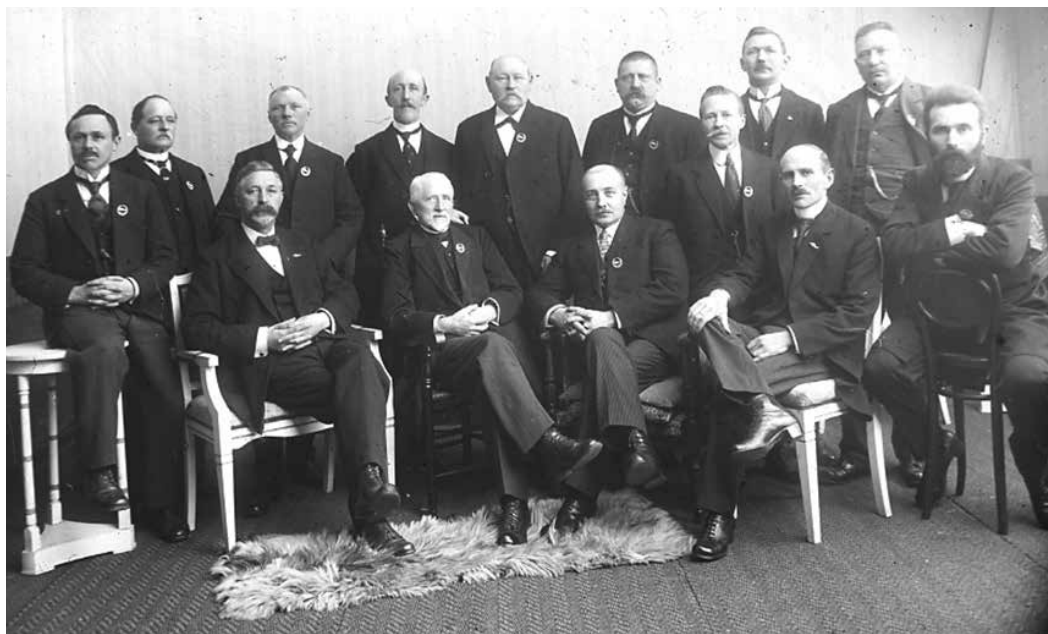
De Hengelaarsclub “Groningen” was vanaf het begin uitermate actief in het verwerven van concessies om te kunnen vissen met de hengel. In 1912 waren daarover al overeenkomsten gesloten met de waterschappen Westerkwartier en Hunsingo en er werd onderhandeld met Fiveringo en de Onnerpolder. En voor het eerst kwamen ook de “plassen onder Haren” in beeld, maar daarvoor moest overleg worden gevoerd met de betreffende pachter.

Het terrein van de huidige noordplas van Sassenhein had in 1832 drie eigenaren. Van noordwest naar zuidoost waren dat Johan Coenraad van Hasselt (eigenaar van 86 kavels in Haren en Noordlaren), de erven Rudolf Rummerink met mede-eigenaren (die 16 kavels bezaten in Haren) en Carel Hendrik Willem Haack (111 percelen in Haren en Harenermolen). De eerste woonde op De Poll, de familie Rummerink midden in het dorp en Haack op Voorveld aan de Rijksstraatweg tussen Haren en Harenermolen.

Rudolf Rummerink (1762-1808) was in 1787 getrouwd met Anna Wemelina Buirma (1763-1829) uit Helpman, omschreven als “landbouwersche”. Na beider dood was er geruime tijd sprake van de “erven Rummerink.” Rudolf Rummerink was naast landbouwer ook “Gezworene van het Gorecht” en ingenieur-officier. Als zodanig was hij tussen 1780 en 1793 betrokken bij de aanleg van vestingwerken van de stad Groningen. Het geslacht Rummerink bekleedde in Haren eeuwenlang het ambt van schulde, een rechterlijk functionaris.

Carel Hendrik Willem Haack was in 1776 geboren in Doesburg en was in 1801 gehuwd vanuit huize Voorveld met Maria Elisabeth Laclé, dochter van de Haarlemse koopman Hendrik Nicolaas Laclé die carrière maakte in Nederlands Indië. Laclé had zich na 1790 in Groningen gevestigd en kocht daarna Voorveld als buitenhuis. De schoonvader van Haack was tussen 1811 en 1816, het jaar waarin hij overleed, eerst maire en daarna burgemeester van Haren. Haack was assessor (wethouder) in Haren toen hij na een ziekte van twaalf weken overleed in Groningen in 1832.

Het terrein van de familie Van Hasselt heette “De Broeken” en omvatte zes kavels met hooiland (vaak nog onafgegraven veen) en water (reeds afgegraven veen). De familie Van Hasselt verkocht voor 1500 gulden dit bezit in 1866 aan de landbouwer Eppe Leenders, overleden in Haren in 1872. Diens dochter Trientje Leenders trouwde in 1875 met de vervener Pieter van Hemmen (1850-1894), die veehouder en landbouwer was. Ze woonden op de boerderij Scharlakenhof (nu Rijksstraatweg 324, vlakbij Sassenhein). Trientje Leenders kwam echter in 1880 op 29-jarige leeftijd te overlijden. Van Hemmen hertrouwde in 1882 met Fennechien Leenders

bestuur Hengelaarsvereniging "Groningen" in 1921. In het midden zittend Hein Aalderink en Fokko Pool en verder Nicolaas Kloppenborg, Willem Frederik Reinders, Hermannus Heikens, Albert Siphens, Willem Koiter, Jacob van Muijwijk, Tjako Boon, Martin Eisma, Adolf Ubink, Johan Viëtor en Johan Born

(1858-1932), de zuster van Trientje. Vlak voor het overlijden van Pieter van Hemmen werd de boedel in 1893 gescheiden waarbij de als "Hasseltveen" gekenmerkte kavels op 1100 gulden werden gewaardeerd. Fennechien Leenders, later wonende Rijksstraatweg 207 (in de afgebroken woning naast boekhandel Boomker) werd eigenaresse.

Op 5 mei 1916 verkocht zij water, erf en een schuur aan de Hengelaarsclub "Groningen" voor 1050 gulden. Het laatste deel van dit bezit - huis en erf - werd op 29 januari 1921 aan de Hengelaarsclub "Groningen" verkocht voor 2500 gulden, onverminderd de rechten van huurder Geert Eisses, die opmerkelijk genoeg zijn huurpenningen aan mevrouw Leenders bleef betalen tot zijn dood in 1923.

Het middendeel, eveneens water en hooiland, was in 1832 in bezit van de erven van Rudolf Rummerink (1763-1808) bestaande uit Maria Lucretia Rummerink, Lucas Rummerink en Hendrika Rummerink, en mede-eigenaren. Zij hadden dit terrein, dat ook "De Broeken" werd genoemd, in 1829 gekocht. Het ging om vergraven en onvergraven veen. De koopsom bedroeg vijftig gulden.

Het bezit werd in 1844 gescheiden en kwam in handen kwam van Lucas Rummerink (1793-1860), die woonde op een boerderij aan de Kromme Elleboog. Hij was gemeenteraadslid van Haren van 1838 tot 1858. Na een boedelscheiding in 1861 kwam het in bezit van zijn dochter Grietje Rummerink. In 1869 werd het bezit verkocht aan de landbouwer Jan Bijkerk (1832-1915) in Harenermolen. Door boedelscheiding in 1915 kwam het in handen van de landbouwer Reinder Bijkerk (1861-1941) te Haren en had

toen een waarde van 300 gulden. Bijkerk verkocht het in 1916 nagenoeg onmiddellijk door aan de Hengelaarsclub "Groningen" voor 275 gulden.

Het derde deel, in bezit van de rentenier Carel Willem Hendrik Haack (1776-1832) werd bij publieke verkoop in 1833 bezit van Jan Pieters te Groningen. In 1862 deed hij er afstand van door verkoop aan Arend en Jan Pieters te Haren. Deze boedel werd in 1903 gescheiden, waardoor Arend Pieters enig eigenaar werd en het gebied in hetzelfde jaar verkocht aan de Hendrik Jan Dobbenga (1856-1922) in Groningen. Er was toen sprake van het "Baggelbroek". In 1922 kwam dit deel via publieke verkoop op 4 juli ook in bezit van de Hengelaarsclub "Groningen". De prijs bedroeg 6800 gulden en de aankoop werd verricht door de notarisklerk Boelo Lubbers namens de vereniging Hengelaarsclub "Groningen", die mede vertegenwoordigd was door Nicolaas Kloppenburg als vice-voorzitter en de theehandelaar Fokko Simon Pool als secretaris.

Met vooruitziende blik had Hein Aalderink besloten de hengelclub een bedrag van 10.000 gulden te lenen met als onderpand al het toenmalige onroerend goed van de vereniging. Op 21 november 1921 werd de schuldbekentenis getekend ten kantore van notaris jonkheer Julius Burmania van Andringa de Kempnaer in Huize de Hondsrug aan de Rijkstraatweg in Haren. Rente bedroeg vijf en een half procent per halfjaar en er zou worden afgelost met bedragen van vijfhonderd gulden of enig veelvoud daarvan. De hypotheek rustte op: "Het clubgebouw met opzichterswoning, arbeidersbehuizing, erven, land en water, 'Sassenhein' genaamd, staande en gelegen onder Haren en kadastraal bekend als gemeente Haren sectie K nummers 836, 837, 838, 839, 846, 847, 848, 3565, 3566, 3567, te zamen ter grootte van twaalf hectaren, vier aren, tachtig centiaren." De Staatscourant publiceerde eerder al, in 1916, de statuten van de Hengelaarsclub "Groningen" en er werd bij brandwaarborg maatschappij "L'Union" in hetzelfde jaar een verzekering afgesloten. De verzekerde waarde bedroeg 3000 gulden, waarvan 2000 gulden voor het botenhuis met kapschuur gelegen op een vrij terrein genaamd "Sassenhein" en 1000 gulden op de zes roeiboten en de inventaris van het botenhuis. De waarde van Sassenhein zat vooral in het grond- en waterbezit.

In 1921 kruiste Aalderink namens de hengelclub als nieuwe eigenaar samen met 'omwonenden' als ingelanden de degens met het waterschap De Westpolder en wel door bij het provinciaal bestuur aan te dringen op vermindering van de geheven omslag (waterschapslasten). Het aanwezige water was namelijk in de ogen van Aalderink eerder van voordeel dan tot nadeel van de polder die er vooral behoefte aan had te kunnen bemalen ten behoeve van bouw- en weiland. Aalderink achtte de evenredige omslag een grote onbillijkheid en verzocht het provinciaal bestuur het reglement van het waterschap ten gunste van de oppervlaktewater-eigenaren te wijzigen. Hij deed dit via een door de Harense notaris Andringa de Kempnaer bekrachtigd rekest dat hij overigens overduidelijk zelf had

geschreven. Aalderink tekende als voorzitter namens de Hengelaarsclub “Groningen” samen met secretaris Pool. Het mocht niet baten.

Ook organiseerde Aalderink in die dagen voor de Hengelaarsclub “Groningen” een grote verloting in Noord-Nederland. 20.000 loten à raison van een gulden waren beschikbaar. Als prijzen konden onder meer worden gewonnen voor heren: een midscheepsboot, een Friese visboot, een motorfiets of een gewone fiets. Voor de dames: een piano, een elektrische stofzuigmachine, een wasmachine of een damesrijwieltje. Verder werden er schilderijen verloot. In juli 1923 werden in huize “de Beurs” de hoofdprijzen bekend gemaakt. Het ging onder andere om een Ford automobiel, een Indian motorfiets, een ingebouwde phonograaf en een schilderij van Otto Eerelman. Er was sprake geweest van heuse ‘crowdfunding’ avant la lettre voor de hengelaarsclub.

HEIN AALDERINK

“Ovaal gezicht, blauwe ogen, grote neus, ronde kin”

Hein Aalderink was een bijzondere figuur. Geboren op 19 maart 1853 te Leeuwarden als jongste zoon van de uit Angerlo (Gelderland) afkomstige leerlooier Arend Aalderink en Janneke Jans van der Veen. Het is nu haast niet te geloven, maar op 13-jarige leeftijd werd hij klerk ter secretarie van de gemeente Leeuwarderadeel in Stiens. Op 19-jarige leeftijd werd hij in 1872 benoemd als klerk ter secretarie van de gemeente Leeuwarden. Hij werd toen in de militieregisters omschreven als 1.74 meter groot, ovaal gezicht, blauwe ogen, grote neus en mond, ronde kin, blond

Hein Aalderink in
vissporttenue

haar en wenkbrauwen. Er waren geen “merkbare teekenen”. Hij werd vrijgesteld van de dienstplicht wegens broederdienst. Van 1877 tot 1884 was hij adjunct-commies. In 1882 solliciteerde hij als gemeentesecretaris van Tietjerkstadeel, maar eindigde als tweede op de voordracht. Op 5 juni 1880 was hij te Leeuwarderadeel gehuwd met de 23-jarige Geertje de Jong uit Stiens, die geboren was in Sint Jacobiparochie als dochter van een schoolopziener. Uit het prille huwelijk werd op 5 augustus 1882 een zoon met de naam Arend geboren te Leeuwarden. Aalderinks functie was toen chef van de afdeling militaire zaken van de secretarie der gemeente Leeuwarden. In 1884 werd hij benoemd tot commies-chef van de afdeling militaire zaken van de gemeente Groningen en in 1918 nog tot hoofdcommies. In 1921 ging hij met pensioen. Hij vestigde zich eerst in een woning aan wat later de Kanaalstraat werd genoemd en verhuisde daarna naar de Hoornse Dijk, thans Paterswoldseweg.

In 1889 verrichtte Aalderink een heldendaad – hoewel hij niet kon zwemmen – door een tienjarig meisje uit het Hoendiep te redden en te reanimeren, een feit dat de *Leeuwarder Courant* haalde.

Zoon Arend studeerde aan de Rijksuniversiteit Groningen en voltooide zijn studie in juli 1908 cum laude in de studierichting natuurkunde. Hij werd leraar aan het Nederlands Lyceum in Den Haag en promoveerde in 1910 aan de Rijksuniversiteit Groningen in de wis- en natuurkunde. In september 1911 overleed hij “na een lang en smartelijk lijden in het ouderlijk huis” te Groningen. Zijn moeder was op 52-jarige leeftijd al eerder overleden op 16 maart 1909, dertien dagen na de oprichting van de Hengelaarsclub “Groningen”. Hein Aalderink stond er overigens niet lang alleen voor, want hij hertrouwde op 2 mei 1910 in Groningen met Saska Johanna Schönfeld Wichers, geboren in 1863 te Baflo als dochter van de huisarts Johann Christoph Schönfeld Wichers. Saska zou maar beperkte tijd de echtgenote zijn van Hein Aalderink, want zij kwam te overlijden in Groningen op 24 november 1915, toen woonachtig aan Verlengde Hereweg 10.

Ook nu liet hij er geen gras over groeien, want hij huwde ten derde male, op 27 juli 1916, nu met Anna Maria Rozina Sievers, die in 1860 geboren was in Kampen. Zij zou haar man overleven, want zij kwam in 1948 te overlijden.

Aalderink had een brede belangstelling en zette zich al tijdens zijn werkzame leven in Leeuwarden aan het schrijven. Hij publiceerde meerdere boeken. Bij uitgeverij Noorman publiceerde hij te Groningen in 1899 het boek “De zoetwatervisschen in Nederland en de kunst om ze te vangen”, wat later een standaardwerk zou blijken te zijn. Het werd in 1911 in Rotterdam herdrukt en Aalderink schonk zelf een gesigneerd exemplaar aan de universiteitsbibliotheek in Groningen.

Het voorwoord schreef hij als bestuurslid van de Hoofdafdeeling Zoetwatervisscherij der Nederlandsche Heidemaatschappij, een functie die hij vervulde van 1909-1936 en als voorzitter van de Hengelaarsclub

“Groningen” en diende als een verantwoording: “Elk, die eene vischpartij heeft bijgewoond, zal mijns inziens moeten erkennen, dat visschen werkelijk genot medebrengt. Of geniet de hengelaar niet, die zijn hengel niet te vergeefs heeft uitgeworpen maar het voorrecht heeft een flinken baars van uit het water naar zijn vischman of zak te doen verhuizen! Welk een oogenblik van genotvolle spanning tusschen het statig verdwijnen van zijnen dobber en het besluit om de nog nooit geziene, welke de oorzaak van dat verdwijnen is, tot verantwoording te roepen!..... Het hengelen heeft als ontspanningsmiddel een groote lichtzijde. Dit wordt onderstreept door het oordeel van prof. K. Pel te Amsterdam: zij vereischt een zeer gezonde lichaamsbeweging, waarborgt een ruim gebruik van frissche lucht en leidt meer dan eenig ander tot waardeering van – en liefde voor natuurschoon. Van den anderen kant, kan de rust, welke de hengelsport in vele gevallen biedt, voor nerveuse en overprikkelde personen een weldaad zijn, terwijl zij verder uitstekend geschikt is om geduld, zoo noodig in onzen drukken en overhaasten tijd, te leeren uitoefenen.” Afgezien daarvan achtte Aalderink de visserij een belangrijke tak van nijverheid en middel van bestaan.

Tallose maatschappelijke functies werden door Aalderink bekleed, zoals (ere)lid van de wijkvereniging Helpman, lid van de Groninger Armenraad, lid van de Radicale Kiesvereniging, voorzitter van de Hengelaarsclub “Groningen”, bestuurslid van de Bond van Orde door Hervorming, de School voor voorbereidend vakonderwijs en het Centraal Bureau voor Werkverschaffing en Armenzorg. Vanuit de provinciale zoetwatervisserijvereniging deed hij in 1901 een oproep om in maart en april reigers te doden. De dode exemplaren konden onder meer bij hem thuis worden ingeleverd, waarvoor een premie van 25 cent verstrekt werd.

Hij werd bij Koninklijk Besluit in 1907 lid van de Nederlandse commissie voor de internationale jacht- en visserijtentoonstelling te Antwerpen. Van 1892 tot 1893 was hij secretaris van de provinciale militieraad en in 1908 nam hij met diverse plaatselijke notabelen zitting in een commissie ten behoeve van werklozen. In 1909 maakte Aalderink deel uit van het provinciaal comité van de vereniging “Trouw aan Koning en Vaderland” dat de oud-strijders van de oorlog 1830-1831 gratificeerde.

In 1911 richtte hij met onder andere industrieel Jan Evert Scholten de Kring “Groningen” op die zich verzette tegen de voortschrijdende verontreiniging van water, bodem en lucht. Ook was hij bestuurslid van de vereniging tot drankbestrijding met de bijzondere naam “Het Groninger Systeem in de Droge Kroeg”. Hij was oprichter van de afdeling Groningen van de Nederlandse Bond van Gemeente-ambtenaren. Zijn Friese achtergrond verloochende hij niet: hij was zeer actief in de vereniging van Friezen in Groningen, het “Frysk Selskip Halbertsma” waarvan hij in 1937 nog erelid werd. Eerder had hij in Groningen ruim 125 gulden bij elkaar gebracht voor het “Friesch Volkssanatorium” in Joure. Hij was

in 1925 initiatiefnemer voor de oprichting (naar Zwitsers voorbeeld) van een “Brockenhaus” ter inzameling van nieuwe en gebruikte goederen ten behoeve van minvermogenden. En in hetzelfde jaar nam hij plaats in een comité dat een sluis wilde doen bouwen om het Paterswoldse meer te verbinden met het Hoornse Diep. Ook was hij bestuurslid van de “vereeniging Huisvljijt”, een klompenmakerij voor werklozen en van de Be-grafenis-vereeniging Groningen, gevestigd Hereweg 81a, die als motto voerde: “Persoonlijk winstbejag buitengesloten”. Alsof dat allemaal nog niet genoeg was, was hij ook nog als secretaris betrokken bij de Vakschool voor Kleermakers in Groningen. Namens de verenigde commissie voor werkverschaffing organiseerde hij op 23 maart 1895 mede een lezing van kamerlid H. Smeenge in het Militair Tehuis over de inpoldering van de Zuiderzee.

Tevens was hij lid van de staatscommissie voor het ontwerpen der uitvoeringsvoorschriften met betrekking tot de nieuwe visserijwet en het reglement voor de binnenvisserij. Hierover hield hij op 30 juni 1911 een lezing in huize “De Beurs”, waarvan de entree voor leden van de Hengelaarsclub “Groningen” gratis was. Als voorzitter van deze club en bestuurslid van de Provinciale Visscherij-vereeniging stelde hij begin 1915 bij B & W van Hoogkerk een beroep in tegen het oprichten van de strokartonfabriek “De Halm”. Hij vond dat in de door het college opgelegde voorwaarden te weinig rekening was gehouden met de noodzakelijke reiniging van het afvalwater waardoor “grootte vischsterfte” niet kon uitblijven. Het is tegen de achtergrond van deze milieu-problematiek dat Aalderink zich sterk maakte voor schoon (vis)water, waarbinnen de ‘stichting’ van Sassenhein als een ‘dorado’ van helder viswater naadloos paste. Ook won hij zelf nog wel eens een viswedstrijd van de Hengelaarsclub “Groningen” zoals op 5 juni 1924 toen hij een snoek van zes pond uit het water haalde.

Al deze inspanningen moesten wel leiden tot een bijzondere beloning: in 1934 werd Hein Aalderink (met negen andere nationale ‘beroemdheden’, onder wie Koos Speenhoff) benoemd tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

Het zal niet verbazen dat Aalderink ook een verwoed ingezonden brieven-schrijver was. Tussen 1896 en 1929 werden diverse epistels van hem in het *Nieuwsblad van het Noorden* afgedrukt over onderwerpen zoals armenzorg, de ongelukkige vrouwen van de Boeren in Zuid-Afrika, een levensgroot aquarium in de Guldenstraat met Galicische karpers, de arbeidssituatie in confectiebedrijven, de visstand in het Paterswoldse meer, liefdadigheid, de posterijen, films over zoetwatervisserij, wetgeving inzake vrij hengelen en in 1924 zond hij zelfs een gedicht in over ‘de nood in Drenthe’.

Hij had zich niet alleen sterk gemaakt voor de aanschaf van gronden en viswateren van Sassenhein, maar hij kocht nog meer grond. Met

mede-bestuurslid F.S. Pool kocht hij een perceel bouwland in Haren op de hoek van de Holsteinslaan en de Rijksstraatweg, dat voor een periode van drie jaar werd verhuurd. Ook de naastgelegen bouwgrond werd door de heren gekocht en in 1931 verkocht, enerzijds aan de heer Jelte Mulder, tuinman te Harenermolen, anderzijds was in 1925 een deel van deze grond verkocht aan de arts Samuel van Houten (1870-1955), die drie kavels in bezit kreeg. Deze was een neef van de beroemde minister Samuel van Houten en een broer van De Ploeg-schilder Gerrit van Houten. Het betrof een deel van een oorspronkelijk lang stuk grond aan de zuidzijde van de Holsteinslaan, hoek Rijksstraatweg. De naam Holsteinslaan werd vanaf 1925 door de gemeente officieel gevoerd zonder dat hierover een raadsbesluit was genomen. Op een topografische militaire kaart van 1903 is de weg al te zien. Aalderink bezat ook grond in Hoogkerk die hij in 1883 aankocht. Aan de Drentsche laan (thans Peizerweg) in Hoogkerk bestond het bezit uit twee huizen met een erf, vier weilanden en twee bouwlanden.

Aalderinks verjaardagen werden ook steeds gememoreerd. Zijn 75^e verjaardag vierde hij in 1928 thuis aan de Verlengde Hereweg in Helpman, waar de woonkamer als het ware was herschapen in een bloementuin en er ontelbare schriftelijke felicitaties waren uit binnen- en buitenland. Wijkvereniging Helpman vereerde hem met een complete radio-installatie, de Nederlandsche Heidemaatschappij pakte uit met twee grote in ijs verpakte forellen. De vereniging van Friezen in Groningen "Halbertsma" bood haar erelid een krans aan en van het clubgebouw op Sassenhein woei de driekleur. Ook zijn tachtigste verjaardag was bij hem thuis een overstelpende aangelegenheid met gelukwensen, talrijke bloemstukken, fruitmanden en een onafgebroken rij van bezoekers. Op de aansluitende zaterdag vond er in besloten kring nog een huldiging op Sassenhein plaats waarbij de jubilaris een grote elektrische klok met een doorsnee van één meter aangeboden kreeg, die in het clubhuis zou worden aangebracht. Bij zijn tachtigste verjaardag werd in 1933 aan de waterkant van Sassenhein een kastanjeboom geplant die de naam Aalderink-boom zou dragen. Boom en klok zijn er allebei niet meer.

EERSTE CLUBHUIS

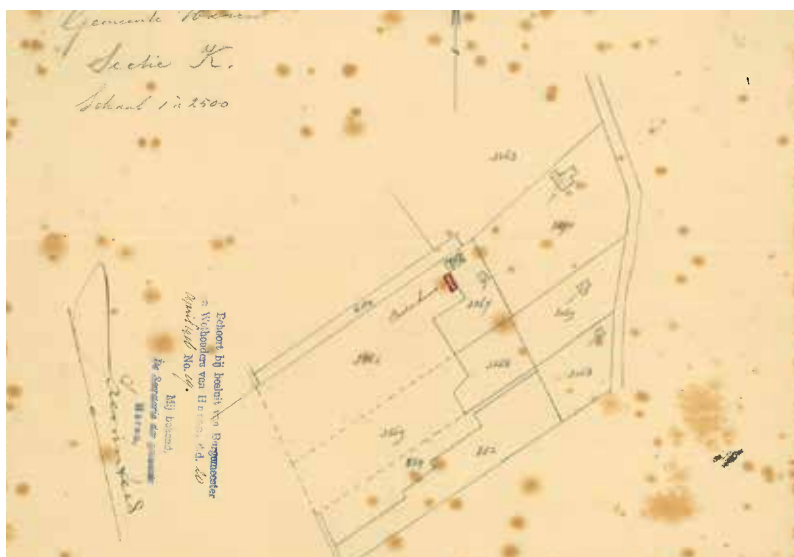
“Tot beschutting van bezoekers en liefhebbers”

Op het terrein waarop het clubhuis van Sassenhein zou worden gebouwd stonden in 1916 alleen een woning en aan het water een schuur. Op een minuut van het kadaster is te zien hoe het nieuwe club- of botenhuis werd ingetekend.

Op 6 juli 1916 werd een clubhuis, met daarop de naam Sassenhein, feestelijk ingewijd. Ontwerper was het bestuurslid Nicolaas Kloppenburg, een stoombleker van de Friesestraatweg in Groningen, die op 10 april daaraan voorafgaande bij de gemeente Haren het verzoek had ingediend een “bootenhuis” te willen bouwen dat in het water zou staan.

Het zou bestaan uit één vertrek van 13 bij 4.80 meter en opgetrokken worden met asbest platen. De hoogte bedroeg 2.60 meter. De ramen zouden twee vierkante meter groot zijn. Op 17 april werd een conceptvergunning verzonden voor het bouwen van het botenhuis in de veenplas ten westen van de boerderij Valkenburg nabij de “Luizebergsweg”. De ruimte onder het gebouw zou gebruikt worden als bergplaats van boten; het gebouw als beschutting van eventuele bezoekers en liefhebbers van de waterplassen. Hein Aalderink meldde op 21 juni formeel dat het “club-gebouw tevens bootenhuis gesticht op de plas ‘Sas en Hein’ thans voltooid is”. Er was een tekening ingediend waarbij het gebouw “Sas en Hein” genoemd werd.

Kadasterminuut uit 1916
met ingetekend nieuw
botenhuis

De definitieve bouwvergunning was verleend op 20 april, waarbij werd vastgesteld dat er nimmer sprake zou mogen zijn van bewoning. Op het terrein bij het botenhuis stonden op dat moment een schuur en een huis, die oorspronkelijk bij de boerderij Valkenburg behoord kunnen hebben.

Nicolaas Kloppenborg (1861-1939) was geen architect, maar directeur van “stoomwasscherij Voorzorg”, gevestigd aan de Friesestraatweg in Groningen. Hij was een van de bestuursleden van het eerste uur van de Hengelaarsvereniging “Groningen”.

In 1916 is er voor het eerst in de krant sprake van “Sassenhein.” De Hengelaarsclub “Groningen” hield een drukbezochte ledenvergadering. Uit het jaarverslag van secretaris Fokko Simon Pool bleek dat het leden-tal aanmerkelijk was toegenomen (29 nieuwe leden waren aangenomen). Tot leden van het bestuur werden herkozen de commies Hein Aalderink, de tabaksagent Hermannus Heikens en de schilder Willem Frederik Reinders. Er werd inzicht gegeven in de ontwikkeling van Sassenhein. Een plantsoen was aangelegd en er waren in Friesland vier eikenhouten nieuwe boten besteld die in de veilige bergplaats voor zeven boten - onder de vloer - werden gestald. Verder waren in Noord-Holland 20.000 jonge baarzen aangekocht die na de afdamming van viswater Sassenhein zouden worden uitgezet. Dit hield verband met het feit dat het oorspronkelijke Sassenhein een vrij ondiepe veenpet was met een diepte van 1 tot 3 meter. Het water van de plas werd en wordt doorkruist door een geul van het waterschap waarin water van de Drentsche Aa wordt aan- en afgevoerd. Hierin moesten aan de rand van de plas eerst roosters worden aangebracht om een grote uittocht van vissen naar omliggende polder-sloten tegen te gaan.

DIENSTWONING

“Geheel gereed”

Architect M.G. Eelkema

De Hengelaarsclub “Groningen” diende in februari 1922 een verzoek in om een clubgebouwtje met woning te ‘plaatsen’. Het zou 56 vierkante meter aan oppervlakte hebben, waarvan veertig voor bewoning, bestaande uit vijf vertrekken. De club zou één vertrek gaan benutten. Als architect was Meindert Gerben Eelkema (1883-1930) aangetrokken.

Aalderink woonde zelf aan de Verlengde Hereweg 10 in een door Eelkema ontworpen woonblok op de hoek met de Helperoostsingel. Verder waren zij aan de Verlengde Hereweg burenen, want Eelkema had ook de woningen op nummer 8 ontworpen en was zelf gevestigd op nummer 14. En ze zullen elkaar eerder ook goed gekend hebben.

Aalderink liet in 1892 een huis bouwen aan de Hereweg 106 (thans 112) en om de hoek woonde en werkte Eelkema aan de Tweede Willemstraat 36a, van waaruit de woningen aan de Verlengde Hereweg 108 t/m 114 werden ontwikkeld. Eelkema had een goede staat van dienst en had onder andere de oliefabriek met directeurswoning aan de Hoendiepskade ontworpen, de openbare bibliotheek in Appingedam, de uitbreiding van de Fongers Rijwielfabriek, het huis aan Verlengde Hereweg 33, het poortgebouw van de Electriche Breierij en de Groninger Confectiefabriek van Joseph Elias van Hasselt, die ook weer de verhuurder was van de woning van Hein Aalderink aan de Verlengde Hereweg 10. Aan deze Van Hasselt danken we de monumentale klok die nog steeds staat op de hoek van de Verlengde Hereweg en de Helperbrink.

Woning Hein Aalderink
Hereweg 112 Groningen

In Haren ontwierp Eelkema in 1919 in “Chaletstijl” en “Engelse landhuisstijl” de woning aan Rijksstraatweg 59.

Nadat Eelkema in 1922 de dienstwoning van Sassenhein had ontworpen, manifesteerde hij zich als de grote architect van Groningen Zuid met het ontwerp van het Helperbad, villa's aan de Verlengde Hereweg, vele woningen aan de Savornin Lohmanlaan, het Savornin Lohmanplein, de Brinklaan, Van Houtenlaan, De Sitterstraat, Van Ketwich Verschuurlaan, De Ranitzstraat, Van Panhuysstraat en de Moddermanlaan. Ook het verzorgingstehuis Eugeria aan de Goeman Borgesiuslaan werd door hem in

**"Mooi Sassenhein" met
paar in boot**

1930 ontworpen, maar hij maakte de voltooiing niet meer mee. Eigenlijk was hij dé architect van de hele nieuwbouw in Helpman, nadat dit in 1915 geen deel meer uitmaakte van Haren maar van Groningen. Eelkema overleed op 18 mei 1930 aan de Verlengde Hereweg 146 en werd begraven op het Esserveld.

Maar daarvoor ontwierp Eelkema voor Sassenhein. De dienstwoning zou voor 5500 gulden worden gebouwd en de huur zou dan 365 gulden per jaar bedragen. Op 17 oktober 1922 kon Eelkema aan de gemeente Haren melden dat de woning "geheel gereed" was. Dat was op zichzelf wel curieus want intussen had de Hengelaarsclub "Groningen" alweer een aanvraag ingediend voor een kleine vergroting van de woning met een er aan vast te bouwen schuur.

MONUMENT EN STANDBEELD

“Een der bezienswaardigheden van Haren”

Er zijn in Nederland maar weinig mensen voor wie tijdens hun leven een beeltenis wordt opgericht. Dat was wel het geval met de persoon van Hein Aalderink bij Sassenhein in Haren. Maar is wat we nu zien wel wat we denken te zien?

Een monument voor Hein Aalderink kwam er in 1923 ter gelegenheid van zijn zeventigste geboortedag. Architect Eelkema zou nog een keer belangrijk zijn voor Sassenhein. Hij vervaardigde ter gelegenheid van de 70e verjaardag van Hein Aalderink een granieten zuil met een bloemenvaas die geplaatst zou worden op Sassenhein. Een comité van leden had een dusdanig bedrag bij elkaar gebracht dat daarvan deze vaas kon worden vervaardigd. Het was slecht weer op 30 mei 1923, maar toch waren er velen naar Sassenhein gekomen om getuige te zijn van de onthulling. Met z'n allen stond men rondom het monument waar nog een doek over heen hing. Voorzitter A.S. Weinberg van het comité tot aanbidding van het huldeblijk nam het woord en schetste de betekenis van het huldeblijk als bewijs van erkentelijkheid voor alle verdiensten van Aalderink en wel in het bijzonder voor de hengelclub. Daarna werd het doek weggenomen en een plusminus drie meter hoge achthoekige cilinder onthuld op een vierkant voetstuk, dat in de grond rustte op een betonplaat, om verzakken in de drassige grond te voorkomen. Op de monumentale cilinder rustte een vaas van 1 meter doorsnee gevuld met aarde, waarin azalea's en viooltjes

Aanbidding monument
Hein Aalderink in 1923

waren geplant. Aan de noordkant was in goud gegraveerd: "Aan Hein Aalderink aangeboden door de leden op zijn 70sten verjaardag 19 maart 1923. Het gehele gedenkteken was van kunstgraniet en werd vervaardigd door de firma B.S. Witte en zonen te Groningen. Na het wegnemen van het doek bracht de heer Weinberg namens het comité nog zijn dank aan de heren Eelkema en Verdenius, architecten te Groningen, voor hun belangeloze medewerking bij het opmaken der plannen en de tuinaanleg, terwijl hij tevens de firma Witte roemde voor het geleverde werk. Ook burgemeester D. Boerema van Haren was aanwezig. Aalderink gaf ook een geestige en onderhoudende toespraak ten gehore. Toen hem in "het Groningse" gevraagd werd leider te worden van een hengelclub nam hij dat verzoek aan, al was het alleen maar om aan te tonen dat het traditionele gezegde dat hengelaars luiaards en zuiplappen zijn, althans in deze club niet bewaarheid werd. Ook van regeringszijde mocht hij waardering ondervangen, getuige zijn benoeming tot een van de twee leden van de Visscherijraad. Het gedenkteken vatte hij op als een symbool van de liefde en verering die de club hem toedroeg. Hij hoopte nog lange tijd werkzaam te kunnen zijn in het belang van de visserij en de hengelclub. Hij richtte zich verder tot burgemeester Boerema die hij bedankte voor alle medewerking die de club ondervond en die niets naliet om Haren voor vreemdelingen aantrekkelijk te maken. Sassenhein zou ook een der bezienswaardigheden van Haren zijn. Maar daarmee was het gedenken nog niet gedaan.

Het was het bestuurslid van het eerste uur, W.F. Reinders (1881-1960) - van beroep huisschilder, medeoprichter van De Ploeg - , die zijn kunst wenste te beproeven in het maken van beelden. Reinders was geboren in Noordlaren als zoon van een verver. Een familielid uit Amerika suggereerde hem een beeld van beton te maken. Hij vond het zo'n goed idee dat hij zich er onmiddellijk toe zette en Aalderink, overrompeld en aanvankelijk sceptisch, wist over te halen te gaan poseren. Het gebeurde allemaal in stilte, bijna niemand van de 400 leden van de hengelclub was op de hoogte, zodat de verrassing compleet zou zijn. Het beeld werd zonder pardon boven op het in 1923 onthulde monument met vaas geplaatst en onthuld op 31 juli 1924 bij de viering van vijftien jaar Hengelaarsclub "Groningen".

Aalderink zei bij deze gelegenheid dat hij niet zo ijdel was om van zichzelf een standbeeld te laten maken, "maar nu zijn beeld er stond als een gevolg van de hulde van een vriend, wilde hij het accepteren en

Standbeeld Hein Aalderink in 1924

overdragen aan de vereniging, in de hoop dat wanneer hij er eens niet meer mocht zijn, de beeltenis steeds mocht kijken over een plas, welke in alle opzichten in eere werd gehouden”. Een spontaan applaus weerklonk toen Aalderink uitgesproken was. Er werd door de fotograaf Piet Kramer van de groep een foto genomen. Daarna ging men het clublokaal in waar de burgemeester Aalderink schetste als groot voorvechter van het op peil houden van de visstand, zowel voor de beroepsvisserij als de amateurs, de hengelaars. Aalderink bedankte mede-initiatiefnemer voor het monument J.C.G. Bos en de architect M.G. Eelkema en de tuinarchitect J.W. Verdenius voor hun schepping, alsmede de opzichter Kort wegens zijn hulpvaardigheid. Er werd een door de heer Barkmeijer gemaakt huldinglied gezongen en thee en gebakjes stonden klaar in het clubhuis. Met de gasten werd verder feest gevierd. Men voer in twee boten naar café Arends in Paterswolde, gelegen aan het meer bij de nieuwe “kunstweg” (de nieuwe Meerweg) tussen Haren en Paterswolde en bracht aldaar nog enige uurtjes gezellig door. Onder begeleiding van muziek werd teruggevoerd naar Groningen.

Sinds deze dag staat het beeld van Hein Aalderink uit 1924 bovenop het monument uit 1923 en wekt het op de toeschouwer de indruk in zijn geheel in 1923 opgericht te zijn!

Op 17 maart 1953 werd bij het beeld van Hein Aalderink een krans gelegd ter ere van het feit dat hij precies honderd jaar geleden geboren was. Er werd toen ter herinnering de volgende inscriptie op de sokkel aangebracht: “geboortedag herdacht 19 maart 1953”.

**Gezellig zitje bij clubhuis
Sassenheim in 1925**

NIEUW CLUBGEBOUW

“Alle bezoekers intens kunnen profiteren”

Van het oude clubgebouw uit 1916 waren de palen gedeeltelijk vergaan, reden om over te gaan tot de bouw van een nieuw clubgebouw, het huidige paviljoen. Op 27 september 1938 diende Hein Aalderink bij de gemeente Haren namens het bestuur van de Hengelaarsclub “Groningen” een aanvraag in om een bouwvergunning voor een nieuw paviljoen dat bestemd zou worden – zoals het zo mooi werd omschreven – tot conversatiezaal. Ontwerper was de architect Harm Primé (1893-1966) en men raamde de bouwkosten op 1920 gulden. Primé was geboren in Noordbroek en in 1921 gehuwd te Nieuwolda, toen 28 jaar oud en woonachtig in Amsterdam, van beroep “teekenaar”, zoon van een timmerman. In 1933 kwam hij van Amsterdam naar Haren. Volgens het gemeentelijk adresboek van 1935 was hij gehuisvest aan Hortuslaan 6 in Haren en van beroep “bouwadviseur, fijnhout- en ijzerhandel.” Hij ontwierp dubbele woonhuizen in Haren, de brugwachterswoning in Waterhuizen, een winkel- en woonhuis in Noordlaren, boerderijtjes in Onnen en in 1936 de woning van het hoofd van de Openbare Lagere School Noordlaren (thans Zuidlaarderweg 44).

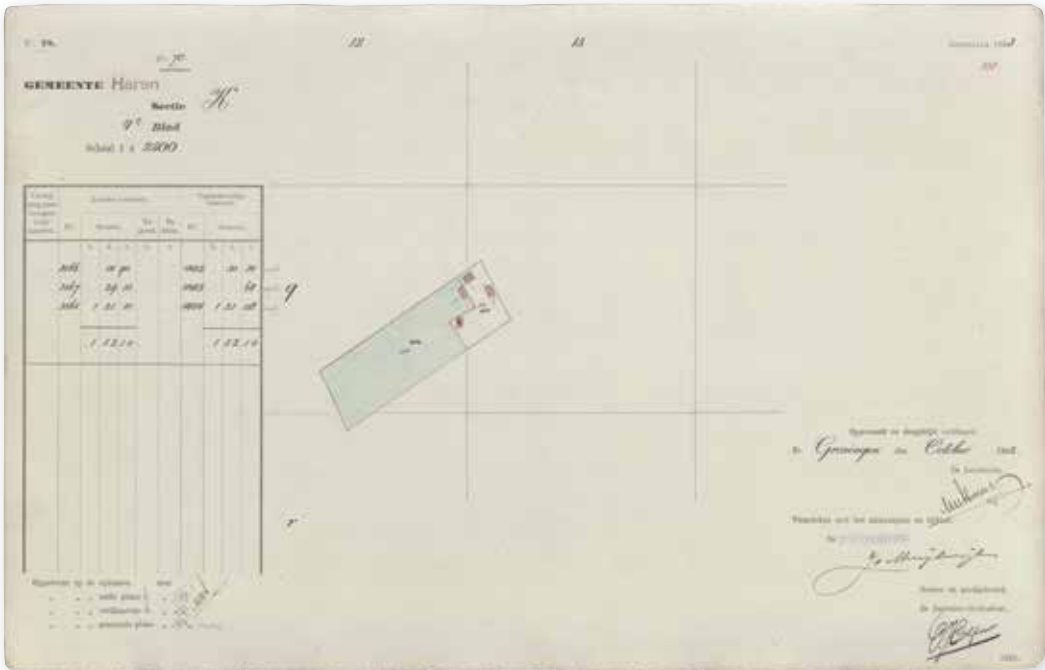
Primé verhuisde later als “bouwkundige” naar het adres Molenweg 4 in Haren, waar hij zich ook makelaar noemde. Na de Tweede Wereldoorlog tekende hij nog de vergroting van café Blankeweer en hij verhuisde in 1961 naar Holsteinslaan 9 (vlakbij Sassenheim), waar hij overleed. Hij werd begraven op De Eshof.

Het nieuwe paviljoen kenmerkte zich doordat het aangepast was aan de omgeving en door het vele glas dat naar drie zijden uitzicht bood over water en velden. De bouwvergunning werd verleend op 29 september 1938 en in april 1939 was het gebouw klaar.

Op zaterdagmiddag 20 mei 1939 werd het feestelijk geopend. Op de bestuurstafel prijkte het met bloemen versierde portret van den wakkeren voorzitter, den heer H. Aalderink, aan wien de Hengelaarsclub “Groningen” zooveel verplichtingen heeft en aan wiens milddadigheid Sassenheim zijn ontstaan te danken heeft, meldde de krant.

Graf van architect Harm Primé

Kadasterminuut uit 1922 met de toenmalige bebouwing inclusief nieuwe dienstwoning

Vice-voorzitter J. Born las een brief van Hein Aalderink voor – die wegens ziekte verhinderd was – waarin deze zijn grote waardering uitsprak voor het gemeentebestuur van Haren in de personen van burgemeester H.J.H. Nauta en de gemeente-architect U. Nieuwenhuis. Genoemd werden ook de architect van de bouw, H. Primé, de aannemers H. Wekema en J. Bruiniers (die de klus voor 2430 gulden klaarden), de schilder J. de Graaf, de loodgieter F. Konings en de mastiekwerker W. Pals. Ook werd de voorbeeldige ijver van de opzichter Jan de Goede gememoreerd, die bij alle bezoekers van Sassenhein bekend stond om zijn vriendelijkheid en hulpvaardigheid. Gelukwensen werden voorgelezen van burgemeester Hubert Nauta en het bestuur van de VVV te Haren. Namens het gemeentebestuur sprak wethouder W.C. Wildervanck die met zijn collega W. Remminga en gemeentesecretaris P. Wierenga de plechtigheid bijwoonde, woorden van dank waarbij hij de grote verdiensten van Aalderink zowel voor de hengelsport als voor de natuurliefhebbers in het licht stelde. De gemeente Haren mocht blij zijn met de belangeloze toewijding van Aalderink die met deze stichting voor de toekomst een mooie recreatiegelegenheid had geschapen “waarvan alle bezoekers van het clubgebouw, dat ook voor niet-leden openstaat, zoo intens kunnen profiteren”.

EERSTE OPZICHTERS

“Plichtgetrouwe vervulling van het ambt”

De eerste opzichter van Sassenhein was tot 1 november 1923 Jan Kort, die daarna gérant van de Heerensociëteit aan de Grote Markt werd. Hij kwam in de kasteleinswoning aan het Martinikerkhof 7 te wonen tot 1928 toen hij naar Oudorp verhuisde, waar hij evenals zijn echtgenote, in 1953 overleed. Jan Kort was in 1870 geboren te Hoogwoud. Hij was later brigadier in Dwingeloo, daarna in Winschoten waar hij opperwachtmeester van de marechaussee was. Hij vestigde zich in Haren vanwege zijn betrekking op Sassenhein.

Aeilko Bus

Van 1923 - 1929 was Willem Taatgen, voor zijn benoeming en pensionering rijksveldwachter te Den Aniel, de tweede opzichter. Hij werd in 1862 geboren in Nijensleek (Vledder) en overleed op 66-jarige leeftijd op 8 juli 1929 op Sassenhein. Het graf van Taatgen bevindt zich op De Eshof in Haren. Hij bezat kennelijk een Duitse herder, want in 1925 bood hij jonge herdertjes te koop aan en hij verkocht ook “Koekoe leghorn” kippen (1926) en “Khaki Campbell” eenden (1928). Op zijn begrafenis op 11 juli 1929 waren het bestuur en vele leden, alsmede de burgemeester van Haren, aanwezig. De vele verdiensten van Taatgen werden gememoreerd door de bestuursleden Aalderink en Grasmeijer.

Opvolger in de periode 1929-1935 was Aeilko Bus, een gepensioneerd machinist van de Nederlandse Spoorwegen. Hij was op 3 maart 1884 geboren in Groningen. Op 19 november 1930 vierde het echtpaar Bus het 25-jarig huwelijk op Sassenhein. Hij werd in 1935 conciërge van het Groene Kruis wijkgebouw aan de Meerweg (toen Havenstraat) en was tot 1935 onderbrandmeester van de gemeente Haren. In 1930 deed hij tevergeefs een gooi naar de functie van conciërge-bode op het Harense gemeentehuis. Bus overleed op 18 juni 1967 aan de Meerweg 4 te Haren, reeds weduwnaar sinds 1957. Hij werd in Groningen gecremeerd.

In de periode 1935 – 1950 was Jan de Goede uit Opeinde, een gepensioneerd PTT-er, opzichter van Sassenhein en hij bleef ook na zijn dienstverband tot zijn dood in 1955 woonachtig op Sassenhein. Daar overleed hij op 72-jarige leeftijd. Hij werd geboren te Buitenpost op 3 oktober 1882. Hij vestigde zich in mei 1935 op Sassenhein en de kersverse opzichter werd ook onderbrandmeester te Haren.

Inwonend was zuster Jetske de Goede, die weduwe geworden was. Bij de begrafenis van De Goede op 23 augustus 1955 werd hij geroemd om zijn plichtgetrouwe vervulling van zijn ambt en voorliefde voor de visserij. Namens de visserij-inspectie uit Den Haag was de technisch

**Familie Boerema aan het
vissen in 1933**

ambtenaar G. Drost uit Zwolle aanwezig en namens de hengelclub sprak D. Barkmeijer die de prettige en hechte samenwerking memoreerde en verklaarde dat het belang van de club altijd in goede handen was geweest. Het graf van Jan de Goede bevindt zich op De Eshof in Haren.

SASSENHEIN ALS VISPLAS

“Geluk bij het verwerven van nieuwe vis”

Voorzitter Aalderink getuigde van zijn liefde voor Sassenhein door het voor zijn rekening laten aanleggen van een dam, rechtstreeks van het clubhuis naar de noordelijke wal van het water. Hierdoor werd een omweg afgesneden, wat door de bezoekers als een verbetering werd gewaardeerd. Ook in 1929 werd er vis uitgezet. Op station Haren arriveerden zeven vaten, gevuld met levende karpers. De heren Aalderink, Bos en Heikens brachten de vis per vrachtauto naar Sassenhein waar bij aankomst slechts vier van de duizend tweejarige karpers bleken te zijn gestorven.

De club had soms geluk bij het verwerven van nieuwe vis. Landbouwer P.M. Venema besloot in 1930 een uitgeveende plas aan de noordzijde van Sassenhein met een dam af te sluiten en met behulp van een elektromotor leeg te malen, zodat hij het gebied in cultuur kon brengen. Het water werd hierbij op Sassenhein gespuid. Na tien dagen stond alleen het diepste deel nog onder water, dat werd leeggevist met een schepnet en een treknet. Er werden ruim 600 vissen uitgehaald, waar onder een snoek van ruim 11 pond. De overige karpers, brasem en zeelt herkregeren hun vrijheid in Sassenhein omdat het visseizoen nog gesloten was en er derhalve ook geen vis vervoerd mocht worden. Maar die vrijheid was van korte duur: Voor de leden van Hengelaarsclub “Groningen” was nu de taak weggelegd deze vis bij de opening van het seizoen met de hengel weer op het droge te halen en dan voor de braadpan te bestemmen.

Eind mei 1930 werd op het terras bij Sassenhein een groot aquarium geplaatst dat binnen enige dagen “bevolkt” werd met diverse soorten Nederlandse zoetwatervissen, afkomstig uit de kwekerijen van de Nederlandsche Heidemaatschappij. Dat aquarium stond er in 1932 ook weer en toen waren er twee kleine snoekbaarzen van acht centimeter te zien. En er werd weer volop gevist in de visplas zelve.

“Er werden medailles uitgedeeld”

Het 20-jarig jubileum van de hengelaarsclub werd gevierd met een internationale viswedstrijd in Sassenhein en het gepachte viswater in het Noord-Willemskanaal tussen Meerweg en Oosterbroek. De wedstrijd begon om negen uur, maar voor die tijd waren velen al per tram, fiets of auto gearriveerd. De vlaggen wapperden op Sassenhein, bij de ingang aan de Lutsborgsweg en op het clubgebouw. Voorzitter Aalderink sprak een welkomstwoord uit in de open lucht, wegens de vele deelnemers, ook uit andere provincies en Duitsland. Men kon ook per boot over het kanaal worden gezet om daar te vissen. De diverse landeigenaren hadden daarvoor toestemming verleend. Om vier uur markeerde een schot het einde van de wedstrijd waarna iedereen voor half vijf binnen moest zijn voor het wegen en meten. Muziekkorps Apollo verhoogde de feest sfeer en uiteindelijk marcheerde men met dit korps naar Hotel “de Horst” in het centrum van Haren.

In 1934 bestond de Hengelaarsclub “Groningen” 25 jaar. Voorzitter Aalderink schreef een brief aan de burgemeester van Groningen waarin hij deze wees op het feit dat hij “gaarne deelt in het wel en wee der ingezetenen van deze gemeente en van haar instellingen en verenigingen”. Tevens meldde hij, terwijl hij het jubileumprogramma meestuurde, dat de vereniging koninklijk goedgekeurd was en met 600 leden de grootste in Groningen. Hij vroeg de edelachtbare of hij “zou kunnen goedvinden op de een of andere wijze blijk te geven van belangstelling in onze vereniging.” Het programma vond plaats op 5, 6 en 7 juli 1934. De donderdag stond in het teken van een receptie in “de Harmonie” met een “gelegenheidsrede van den voorzitter” waarna het erelidmaatschap werd aangeboden aan Hein Aalderink en aan het enige andere nog fungerende bestuurslid van het eerste uur, H. Heikens. Op de receptie waren vertegenwoordigers aanwezig uit Oldenburg en Bremen, van de Nederlandse Heidemaatschappij en het gemeentebestuur van Haren. Er werden medailles uitgedeeld door de commissaris van de koningin en de burgemeester van Groningen. De receptie droeg overigens een sober karakter in verband met het overlijden van Prins Hendrik, de echtgenoot van koningin Wilhelmina. De volgende dag stond in het teken van een internationale hengelwedstrijd in de rivier de Lauwers. Uitvalsbasis was café Vogelzang in Grijpskerk waar de jury haar werk deed. De prijzen werden 's avonds uitgereikt in “de Harmonie”, waarna muziek, zang en variété elkaar afwisselden. Op zaterdag vond een busrit door de mooie omgeving van Groningen plaats. Eerste stopplaats was het clubhuis aan het Paterswoldse meer, vanwaar een boottocht werd gemaakt. Op de terugweg

werd gestopt bij Sassenhein waar het twaalfuurtje werd genuttigd. Op de afsluitende zaterdag vond een diner plaats in “de Harmonie” met na afloop een gezellig samenzijn. Voor de bijeenkomsten in “de Harmonie” mochten de leden zich “desverlangd” laten vergezellen van twee dames.

In 1939 vierde de Hengelaarsclub “Groningen” in Sassenhein haar dertigjarig bestaan, waarbij uitgebreid werd stilgestaan bij de bevordering van de vissport en het veraangename van de beoefening daarvan. Er was grote belangstelling voor de viering, ook uit het buitenland, met name Duitsland. Enige tientallen hengelaars uit Bremen kwamen niet met lege handen. Oberbezirkspressewart B. Bartels bood namens het Reichsverband Deutscher Sportfischer een ereprijs aan, gevolgd door dr. Hass namens de Landesbauernführer van de Weser-Ems Gau met een bo-kaal en dhr. Dickvoss uit Bremen die een tweetal geschenken aanbood. Tevens werd aangedrongen op een tegenbezoek in 1940. Burgemeester Nauta en vice-voorzitter Born richtten zich in het Duits tot het gezelschap uit het oosten en stelden een dronk in op de wederzijdse vriendschap. Daarna was het weer tijd voor visserslatijn, waarbij sterke verhalen werden verteld over de vangsten.

SASSENHEIN EEN BEGRIP

“Schoone omgeving en heerlijke zitjes”

Vanaf 1930 begint Sassenhein te adverteren met de kop “Het vischrijke Sassenhein...is een der mooiste plekjes natuurschoon van Noord-Nederland, eigendom van de Hengelaarsclub “Groningen”.

Dat Sassenhein zich in een toenemende belangstelling kon verheugen blijkt uit de onderlinge wedstrijd van amateurfotografen die lid waren van de Hengelaarsclub “Groningen”. De foto’s moesten betrekking hebben op Sassenhein. Door het verenigingsbestuur waren acht prijzen uitgelooft, terwijl een extra prijs, een fraai fotoalbum, ter beschikking werd gesteld door de firma Capi. Als juryleden fungeerden Abraham Weinberg (1869-1932), Cornelis de Jong (1881-1947) en Piet Kramer (1878-1952), vooraanstaande fotografen uit de stad Groningen. De acht prijzen werden behaald door leden van de vereniging onder wie de secretaris en penningmeester, Fokko Pool en Douwe Barkmeijer. Van de 75 ingezonden foto’s werd door de fotoredactie van het

Nieuwsblad van het Noorden een negental uitgezocht die werden opgenomen in een fotopagina van de krant.

De wedstrijd diende ook als een soort marketing voor Sassenhein. Er verscheen in de krant de volgende wervende tekst: “Bij de meeste natuurliefhebbers in het Noorden is Sassenhein geen onbekende. En toch zijn er nog velen, die wel hebben gehoord van de schoone omgeving en de heerlijke zitjes bij dit pittoresque landschap, en van uit de verte het standbeeld van den heer Aalderink hebben aanschouwd, maar er geen bezoek meenen te mogen brengen, omdat zij geen lid zijn van de Vereeniging. Hierdoor

Vissen op Sassenhein vanuit een bootje. In de achtergrond vaart een zeilschip door het Noord-Willemskanaal

behoeft echter niemand zich te laten weerhouden er een kijkje te nemen. Alle belangstellenden zijn er welkom. In het ruime Clubgebouw bestaat bij den opzichter gelegenheid tot het gebruiken van ververschingen. Tusschen Haren en Harenermolen kan men, bij den wissel Holstein langs de Holsteinslaan, zoowel te voet, per fiets als per auto, over verharde wegen Sassenhein gemakkelijk bereiken. Een flink parkeerterrein biedt plaats aan een groot aantal auto's. Dit uitgestrekt terrein van water, land, bosch en riet, ter grootte van 12 hectare, dat niet, als de omliggende drooggemalen plassen in cultuur wordt gebracht, is een groot natuurmonument, door tal van watervogels bevolkt en waarin een uitgebreide moeras- en waterflora en – fauna tegen uitroeiing bewaard blijft, en waartoe tal van natuurliefhebbers uit stad en land zich aangetrokken zullen voelen." Ook werd er een mooie wandelroute gecreëerd door de VVV, die mogelijk werd gemaakt door de aanleg in 1935 van een bruggetje tussen de Wolddeeldijk over de sloot langs het Noord-Willemskanaal.

Het was dit soort publicaties dat in toenemende mate de Groninger moest verleiden om eens een tochtje naar Sassenhein te maken. Daarbij kwam hij op de heen- of terugweg langs bakkerij Huizenga aan de Rijkstraatweg 281, waar de zogenaamde "Sassenheintjes" verkocht werden.

In 1935 kwam Sassenhein landelijk in het nieuws door het Polygoon journaal dat een item maakte over de "zegenvisserij" (het leegvissen van de plas met heel grote netten) op Sassenhein dat in heel Nederland in de bioscoop te zien was.

Nog in 1938 werd er geadverteerd voor "Mooi Sassenhein tussen Haren en Harenermolen bij wissel Holstein". Ook voor niet-leden was er vrije toegang. Prima consumpties werden aangeboden tegen "billijke" prijzen. Parkeren was gratis en voor hengelaars waren ter plaatse dagconsenten (visvergunning voor één dag) verkrijgbaar. Er werd gevist door heren en dames.

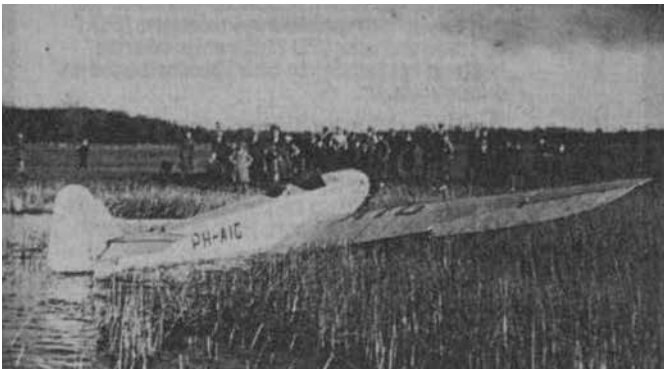
HET ONGELUK MET DE ZILVERMEEUW

“Min of meer perplex”

De destijds bekende sportvlieger Heinrich Stoll uit Groningen maakte regelmatig rondvluchten met zijn vliegtuig “de Zilvermeeuw”, een vliegtuig van het type Klemm 25. Medio april 1932 maakte hij vanaf vliegveld Eelde een paar rondvluchten met bekenden, waarna hij het voor die dag eigenlijk voor gezien hield. Op het vliegveld stond echter de bekende Groninger persfotograaf Eisse Folkers (1903-1965), onder meer werkzaam voor “Ons Noorden in Woord en Beeld”, die graag bij het heldere weer enige foto’s wilde maken. Stoll bezweek voor het dringende verzoek en ging voor de vierde keer die dag de lucht in. Alles leek goed te gaan en na twaalf minuten bevonden de heren zich op een hoogte van tachtig meter boven de bebouwde kom van Haren, toen Stoll aan Folkers vroeg of hij klaar was met zijn opnamen. Deze antwoordde: “Ik wilde nog zoo graag een opname maken van het Paterswoldsche meer, ik heb net nog twee platen.” Nauwelijks had hij dit gezegd, of de motor sloeg af. Stoll nam onmiddellijk zijn maatregelen en brulde: “Noodlanding! Houd je vast! Houd je vast!”. De heer Folkers hoorde echter niets en ging rustig door met fotograferen. Het toestel daalde zeer snel, maar was nog steeds in de macht van Stoll. Hij stuurde het in de richting van Sassenhein en wilde daar op het water een noodlanding maken, omdat hij dacht daarna zwemmend de waterkant te kunnen bereiken. Toen hij de wateren naderde en midden op het meertje wilde neerstrijken bemerkte hij tot zijn schrik een bootje op het water waarin zich enige jongens bevonden. Stoll verloor geen ogenblik de tegenwoordigheid van geest, vloog over de hoofden van de jongens heen en kwam aan de walkant in een moeras terecht waarbij de machine op zijn kop kwam te staan. In de loop van de avond werd de vliegmachine door de voerman A. Holstein uit Haren op de wal gebracht en naar het vliegveld gesleept. Bij nader onderzoek bleek een defecte benzineleiding

tot de motorstoring geleid te hebben. Beide inzittenden bleven ongedeerd. Fotograaf Folkers stond “min of meer perplex dat hij zoo gauw beneden was en op zoo’n rare plaats terecht was gekomen.” Stoll zou op 27 juli 1933 dodelijk verongelukken. Op zijn grafsteen op de begraafplaats Esserveld staat een vliegtuig afgebeeld.

**Noodlanding van
Heinrich Stoll met De
Zilvermeeuw in 1932**

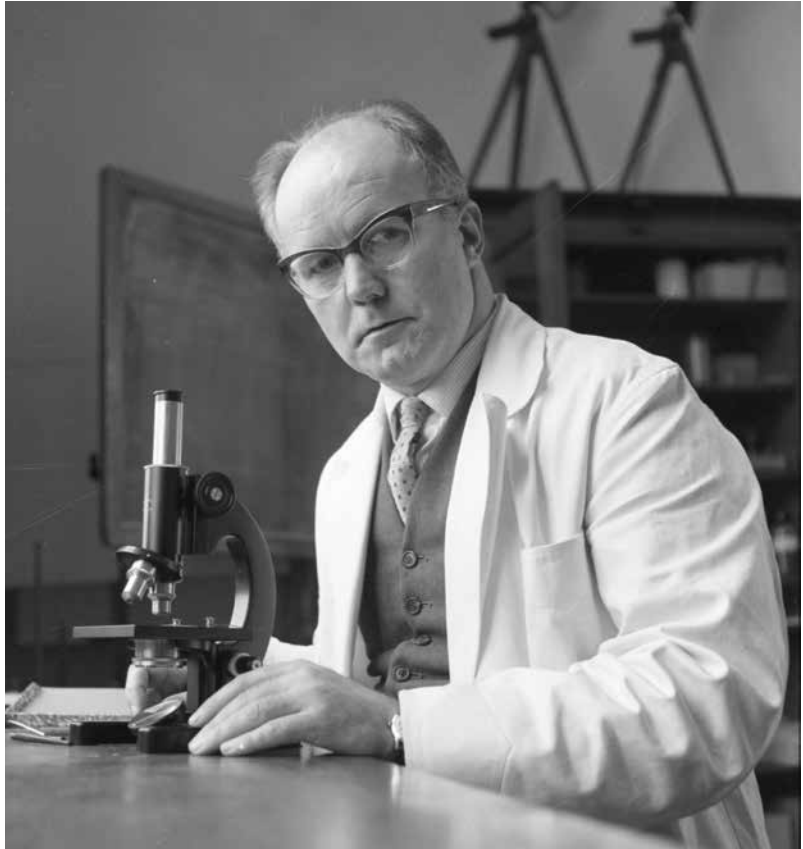

“Laten de natuurliefhebbers Aalderink eeren”

De Harense bioloog drs. Foppe Inne Brouwer (1912-1991) is landelijk vooral bekend geworden met zijn causerieën in het natuurradioprogramma “Weer of geen weer” op de zondagochtend van de VARA die hij steevast besloot met het rijmpje “dat al wat leeft en groeit ons altijd weer boeit.” Reeds in 1952 kreeg hij zijn eerste radioprogramma bij de VARA: “Langs ongebaande wegen – Drs. Fop I. Brouwer neemt ons mee naar buiten.” Hij woonde aan de Poorthofsweg en had grote belangstelling voor de natuur, in het bijzonder die van de Harense omgeving. Hij sprak niet alleen voor de radio maar had ook een vaste rubriek in het *Nieuwsblad van het Noorden* en bij de Regionale Omroep Noord en Oost, later Radio Noord.

“Tot den naam ‘Sassenhein’ hebben de leden besloten, omdat de voor-naam van de vroegere echtgenoot van den heer Aalderink ‘Saska’ was en die van hemzelf ‘Hein’”, aldus een brief van Hein Aalderink aan Fop I. Brouwer. Het is zo ongeveer de enige keer dat in een verklaring voor het ontstaan van de naam Sassenhein de voornaam van de echtgenote van Hein Aalderink goed gespeld is. Brouwer was kennelijk geïnteresseerd in de etymologie en begon er zijn eerste beschouwing over het gebied onder de titel “Idyllisch Sassenhein” mee in het *Nieuwsblad van het Noorden* van 25 juni 1937.

Volgens Brouwer was de ultieme drijfveer voor Hein Aalderink om Sassenhein aan te kopen, dat hij als verwoed hengelaar steeds meer stuitte op door de industrie vervuild oppervlaktewater. Hij kocht Sassenhein aan namens de Hengelaarsclub “Groningen”. Hoewel Sassenhein was opgericht voor hengelaars konden ook niet-hengelaars er ten volle genieten. In 1935 was de plas door de Nederlandsche Heidemaatschappij in het kader van “werkverschaffing” geschoond, terwijl de wallen werden verbeterd. Het karakter van de plas bleef onaangetast, terwijl alle rietzomen zoveel mogelijk bleven gespaard. Brouwer schreef: “Als u in deze tijd van het jaar het gebied bezoekt komt er een groote weldadige rust over u. De plas ligt er roerloos bij en de vissers zitten rustig aan de kant, in hun bootjes of op de steigers. Er zijn blanke waterlelies, gouden plompbloemen en dat alles geeft de rust waarnaar de haastige stadsmensch van asfaltstraten en huizenblokken zomtjids naar hunkert. Hier bloeien de lissen, de bloemen van de junimaand bij uitstek. Pas als juni in het land is en niet eerder, wapperen overal langs de plassen tusschen het jonge groen van het riet en de geurige bladeren van het kalmoes, de gele vaantjes van de lisch.” Andere mooie flora bestond uit de rode kattestaarten,

de paarse huijjes van de moeraslathyrus, de grote gele waterboterbloemen, de spireapluisen, zwanebloemen, viooltjes en vergeetmenietjes. “Juni is de maand om met je boot te gaan liggen dromen tussen het riet. Dan dansen de libellen over de plompebladeren en fladderen de vlinders tussen het riet. Meerkoeten en futen drijven over het water, karekieten en rietzangers zingen het hoogste lied, de koekoek roept uit de verte en de torenvalk draait kringetjes. Laten de natuurliefhebbers Aalderink eeren op hun wijze, door eens te gaan ‘neuzen’ in dit aan planten en dieren zoo rijke gebied. Vermeld mag nog worden dat in het verenigingsgebouwtje op Sassenhein een zeer bezienswaardige verzameling opgezette dieren, preparaten enz. is bijeengebracht.” Ook na de Tweede Wereldoorlog zou Fop I. Brouwer nog meerdere keren in de krant aandacht besteden aan Sassenhein.

OVERLIJDEN HEIN AALDERINK

“Een man die niet anders kon dan werken”

Terwijl Hengelaarsclub “Groningen” met de Duitse vrienden aan het feestvieren was, overleed aartsvader Hein Aalderink in de nacht van 20 juli 1939. De krant liet in een in memoriam weten dat Aalderink natuurlijk zeer bekend was door zijn bemoeienissen met de visserij in het algemeen, maar daarnaast toch ook bijzondere verdiensten had voor de sociale arbeid in de stad.. Sassenhein was zijn levenswerk en toen tijdens de viering van het jubileum – dat al versoberd was in verband met zijn ziekte - bekend werd dat Aalderink was overleden verviel verder elke feestelijkheid, zoals dat uitgedrukt werd. Aalderink was al maanden ziek. Hij correspondeerde vele jaren met zijn vriend Fokke Jacobs de Zee, dichter en burgemeester van Veendam, waarbij hij Groningen kenmerkend “onze koekstad” noemde. Hij maakte er in 1936 gewag van dat hij in voorgaande jaren had geleden aan “hartspanningen” en in 1935 “zeer gevaarlijk ziek was geweest”, zodanig dat de huisarts hem naar een specialist stuurde die hem toen met een probaat medicijn enigszins deed opknappen.

Tijdens de begrafenis op de Zuiderbegraafplaats op 24 juli 1939 waren zeer velen aanwezig. Het bestuur van de Hengelaarsclub “Groningen” kwam in z’n geheel met de stoet waarin een afzonderlijk rijtuig voor alle bloemstukken meereed, alsmede een tiental volgrijtuigen. Vice-voorzitter Born wilde met de aanwezigen “een oogenblik in gedachten op Sassenhein vertoeven, het water dat de trots van Groningen is. Vele uren hebt u op uw stichting doorgebracht. Hoe groot was uw vreugde, toen in het voorjaar het nieuwe clubhuis in gebruik werd genomen. Wij zullen u er helaas niet meer zien. Maar uw beeltenis zal blijven waken over de belangen van uw tweede tehuis. Niet dat u bevreesd hoeft te zijn, dat deze zullen worden verzaakt. Wij zullen alles doen tot behoud en verderen opbouw van uw werk daar, omdat wij weten, dat wij daarmee uw nagedachtenis het best zullen eeren. Mede namens de Duitse vrienden besloot spreker met een “slaap zacht”. Het woord werd verder gevoerd door G. Piekema namens de Vereeniging voor Voorbereidend Vakonderwijs, waar Aalderink sinds 1904 bij betrokken was. De heer J. Juchter voerde het woord namens het Centraal Bureau voor Werkverschaffing en Armeenzorg en de Bond van Orde, waarbij hij de nadruk legde op het goede begrip voor een doelmatige armeenzorg, omdat “in hem in hooge mate de naastenliefde leefde”. Hij had hart voor de economisch zwakken en de mensen van de zelfkant der samenleving. Namens de Begrafenisvereniging “Groningen” sprak dhr. T. Speulman die de oprichter roemde voor

In den gezegenden ouderdom van 86 jaar overleed heden onze
beminde echtgenoot, zwager, oom en neef, de heer
H. AALDERINK,
Oud-Hoofdcommissie ter Secretarie van Groningen, Ridder in de Orde
van Oranje Nassau.
Groningen, 20 Juli 1939.
Verl. Heereweg 10.
A. M. R. AALDERINK—SIEVERS
FAMILIE DE JONG.
FAMILIE SCHONFELD WICHERS
FAMILIE SIEVERS.
De begrafenis zal plaats hebben a.s. Maandag, op de Zuider-
begraafplaats te Groningen. Vertrek van huis 's morgens 11 uur.

de verbetering van het begrafeniswezen, “een man die niet anders kon dan werken”. De heer G. Pot was de woordvoerder van het “Frysk Selskip Halbertsma”, waarvan Aalderink erelid was sinds 1937. De toespraak in het Fries benadrukte dat Aalderink altijd een Fries was gebleven en tot op hoge leeftijd de buitengewone bijeenkomsten bleef bezoeken. Aanwezig waren burgemeester Nauta van Haren, burgemeester Iwema Bakker van Noorddijk, alsmede bestuursleden van de wijkvereniging Helpman en de begrafenisvereniging “Groningen”.

De directeur van de Nederlandsche Heidemaatschappij, ir. J.P. van Lonkhuyzen, meldde de diverse functies die Aalderink daar bekleedde en verklaarde dat zijn nagedachtenis in dankbare herinnering zou worden gehouden. Ten slotte sprak de heer Schumann uit Bremen namens de Duitse sportvrienden, die het betreunde Aalderink niet meer de hand te hebben kunnen drukken. “God heeft het anders gewild. Het was de heer Aalderink die in 1914 de sportbetrekkingen met Duitsland aanknoopte. De oorlog onderbrak ze, maar daarna was hij het weer, die contact zocht. Wij zijn altijd gaarne gekomen en wij hopen, dat de goede betrekkingen niet alleen tot de hengelsport beperkt blijven, maar dat onze vriendschap zich over het geheele land zal uitbreiden en steeds zal blijven bestaan tusschen Nederland en Duitsland.”

HET TESTAMENT

“Voor de arme visschers”

Een legaat aan de Nederlandsche Heidemaatschappij in het testament van Hein Alderink was bestemd “voor de arme visschers”. Hij bepaalde in november 1937 - anderhalf jaar voor zijn dood - zijn testament. Uiteraard legateerde hij eerst het vruchtgebruik van zijn gehele nalatenschap aan zijn echtgenote. Vervolgens benoemde hij een aantal goede doelen. De gemeente Groningen kreeg een bedrag dat besteed moest worden aan een jaarlijkse tractatie “op Kerstmis” in een verzorgingstehuis. Dito aan de gemeente Leeuwarden voor het Stadsarmenhuus. Voorts ontvingen Het Groene Kruis, het Instituut voor doofstommen, de Reddingsmaatschappij, het Instituut voor blinden, en de directrice van de Ziekenverzorging in Harlingen een bescheiden legaat. Meer geld ging er naar de Nederlandsche Heidemaatschappij en het genootschap Halbertsma, dat uit de rente van het legaat toneelvoorstellingen in de Friese taal moest organiseren. Aan het Fries museum legateerde hij zijn zilveren en gouden voorwerpen. Maar daarnaast zonderde hij onder bezwaar van het vermelde vruchtgebruik een bedrag in contanten en een hypothecaire vordering op de Hengelaarsclub “Groningen” af. Van deze oorspronkelijke vordering was inmiddels (in ruim 25 jaar) duizend gulden afgelost. De legaten waren bestemd voor een op te richten stichting Sassenhein die als doel had de instandhouding en verfraaiing van de hengelgelegenheid “Sassenhein” en het op peil houden van een behoorlijke visstand. De revenuën uit het vermogen van de stichting moesten worden uitgekeerd aan de vereniging Hengelaarsclub “Groningen”. Het bestuur van de stichting werd opgedragen aan het bestuur van de vereniging. Voor daden van beschikking of het opeisen van vorderingen moest vooraf schriftelijke goedkeuring worden verkregen van een commissie waarin voor de eerste keer werden benoemd de heren Douwe Barkmeijer, Jan Cornelius Geert

Hengelgelegenheid „Sassenhein”, eigendom der Club. Grootte 12 H.A.

Hengelaarsclub „GRONINGEN”

OPGERICHT 1909.

GOEDGEKEURD BIJ KONINKLIJK BESLUIT D.D. 8 APRIL 1926 Nr. 26
SECRETARIAAT: JAN LUTMASTRAAT 14.

Testament H Alderink
verleden den 24 Nov 1937.

GRONINGEN,

Bos en Fokko Simon Pool. Deze commissie werd in stand gehouden op basis van coöptatie. Mocht het doel van de stichting vervallen, de hengelaarsclub op houden te bestaan of het bezit willen vervreemden, dan zouden de baten der stichting overgaan naar de Nederlandsche Heidemaatschappij in Arnhem. Vervolgens zou de Heidemaatschappij de inkomsten moeten aanwenden ter verbetering van het publiek viswater in de provinciën Groningen en Friesland. Ten slotte bepaalde Aalderink dat de bepalingen betreffende de stichting niet gewijzigd konden worden, waarmee hij – wellicht bedoeld – een voorschot nam op de toekomst.

“Dit volksvoedsel bij uitnemendheid”

Berichten uit de Tweede Wereldoorlog zijn schaars. Er werd tussen 2 en 8 augustus 1940 maar liefst 350 pond brasem gevangen, waaruit geconcludeerd werd dat de voorgaande strenge winter niet nadelig was geweest voor de visstand.

Er verscheen in 1941 een advertentie in de krant van de Hengelaarsclub “Groningen”. Leden konden op vertoon van hun diplomaboekje bij de opzichter van Sassenhein drie pond paling of zeelt kopen tegen grosgiersprijs. De voorgaande strenge winter had wederom de visstand niet nadelig beïnvloed, want direct na opening van het visseizoen op 1 juni 1941 was er sprake van uitzonderlijke karpervangsten. In dezelfde periode werd er een mooi zomerhuis te koop aangeboden bij Sassenhein door F. Vegter, woonachtig aan de Stationsweg in Haren. Er werden nog groepswedstrijden gehouden in Sassenhein en het Noord-Willemskanaal in juni 1941. Sassenhein bleef zijn bekoring houden voor ontspanning: er staat in de krant een foto van het “College van collectanten van de Martinuskerk” (aan de Broerstraat), dat een samenzijn hield op Sassenhein na een boottocht door Groninger wateren. Er werd een zeldzame klok te koop aangeboden door de opzichter van Sassenhein, “loopt prima” luidde de aanbeveling. Een mooie noot was wel het verhaal van de inbraak in een zomerhuis onder Sassenhein, eind december 1941. Dankzij nauwgezet onderzoek van de veldwachter Akkerman werden als daders ontdekt de straatmaker Wiebe V. uit Assen, de chauffeur Johannes Jan H. en de expediteur Joost M., ook te Assen. De verdachten hadden in het huisje een ravage aangericht, twee motorrijwielen, een motorbroek en een radiotoestel gestolen. Kwade genius van de zaak was Wiebe V. die – hoewel zelf getrouwd – betrekkingen onderhield met het dienstmeisje van de eigenaars van het huisje. Hij liet zich zelfs met haar verloven, compleet met verlovingskaarten. Zo wist hij wat er te halen was. Er werd in 1942 een jaar cel tegen de daders geëist.

Het water van Sassenhein diende tijdens de Tweede Wereldoorlog niet alleen om te vissen. Hele mooie fietsen werden in het water verstopt om te voorkomen dat ze door de Duitsers in beslag werden genomen. “We smeerden ze dan helemaal in met vet, en lieten ze dan achter de boten in het water zakken. Daar vonden de Duitsers ze niet! Toen we na de oorlog de fietsen weer te voorschijn haalden, waren ze enkel wat verkleurd en een beetje verroest”, zo verklaarde een omwonende. Op de landerijen in de Wolddeelen bevonden zich in de oorlog volkstuinten voor de eigen groentenvoorziening.

De laatste berichten uit de Tweede Wereldoorlog betreffen correspondentie met de gemeente Groningen. In april 1942 richtte het bestuur van

Bijzonder was de snoekbroedinstallatie die de hengelclub in 1951 inrichtte op Sassenhein. Er werd dertig pond kuit uitgezet, waaruit 1 miljoen jonge snoekjes geboren konden worden. En er werd snoek uitgezet in Sassenhein die gekweekt was in een twintig centimeter diep vloeiveld van de heer Vos in Noordlaren. Na droogmalen kwamen er jonge snoeken met een lengte van acht à tien centimeter te voorschijn, waarvan 100.000 exemplaren in Sassenhein werden uitgezet.

de Hengelaarsclub “Groningen” zich tot het gemeentebestuur om er op te wijzen dat er door de vervuiling van openbare wateren veel vis verloren gaat”: “dat het vooral in deze tijden van voedselschaarste van groot belang is dit volksvoedsel bij uitnemendheid zooveel mogelijk te behouden, dat het Bestuur van genoemde Hengelaarsclub van oordeel is, dat een gedeelte dier visch, wanneer ze in bedwelmden toestand verkeert, van den dood kan worden onttrokken door ze te vangen, over te brengen in zuiver water en uit te zetten in wateren, die niet verontreinigd zijn.” Daarmee werd ongetwijfeld op Sassenhein gedoeld. Men verzocht om een vergunning om in de door de vereniging genoemde wateren de “eventueel voorkomende flauwe visch” te mogen wegvangen. Het ging hierbij om de diepen rond de binnenstad (met uitzondering van het Verbindingskanaal), een deel van het Winschoterdiep en het Reitdiep, alsmede het Oosterhamrikkanaal. Of de vergunning werd verleend is onbekend. Wellicht werd de vergunning verleend voor het lopende jaar, want er werd in november een verzoek ingediend bij de gemeente om de vergunning te verlengen tot 31 december 1943.

De oorlog ijde nog even na bij de 37^e verjaardag van de Hengelaarsclub “Groningen” in 1946 in “de Harmonie” toen voorzitter J. Born memoreerde dat de vereniging inmiddels 600 leden telde en de mooie plas Sassenhein bezat. Tevens nam hij een minuut stilte in acht voor de hengelmakkers die tijdens en na de oorlog waren overleden. Daarna was het weer tijd voor amusement. De non-stop revue “Groningen altijd nummer één” van de heer A.M. Letsch werd opgevoerd, waarvoor door de bij Sassenhein woonachtige schilder Jan Oostendorp mooie decors waren vervaardigd. Een van de scènes waarvan volop werd genoten heette uiteraard “Sassenhein”.

NIEUWE OPZICHTERS

“Moest zich bij vergaderingen niet laten zien”

Van 1950-1958 was Eilt Schreuder de opzichter/pachter van Sassenhein. Eilt Schreuder was geboren in 1918 te Nieuw-Amsterdam. Hij woonde in 1950 als “kellner” E. Schreuder aan de Davidstraat in Groningen. Hij aanvaardde de baan op 1 juli 1950, betrok de dienstwoning in november 1955 vanuit Groningen en verhuisde officieel eind mei 1959 daarnaar terug. In augustus 1958 was hem al onmiddellijk ontslag aangezegd. Er waren op dat moment problemen in de vereniging. Tijdelijk werd P. Koning aangesteld, die zich nagenoeg direct terugtrok in verband met diezelfde moeilijkheden in de vereniging. Er werd opnieuw een vacature gesteld, waarop 89 sollicitanten reageerden. Aangesteld werd in juli 1959 Jan de Raat, woonachtig aan de Boterdijk te Paterswolde. De Raat was in 1906 geboren te Groningen. Hij overleed in 1991 te Annen. Zijn zuster Suzanna, weduwe geworden, woonde van 1965 tot 1966 ook op Sassenhein. Beiden vertrokken in januari 1966 naar Wildervank.

Er was toen al geadverteerd voor een nieuwe opzichter. Dat werd Jan Derk Jager, geboren in 1914 te Kropswolde. Jager was eerder woonachtig in Sappemeer waar hij van beroep kapper was. Jager overleed na een ziek-

Door opzichter J. de Raat
uitgegeven ansichtkaart
van Sassenhein

bed in 1969 op Sassenheim, toen 54 jaar oud. Jager werd gecremeerd in Groningen.

In april 1969 betrok Geert van der Klei, geboren te Slochteren in 1921, de dienstwoning op Sassenheim. Hij was afkomstig uit Groningen en keerde in januari 1970 daarnaar terug. In maart 1970 was er een nieuwe pachter gevonden met aantoonbare horeca-ervaring. Vanuit café Sportlust in Houtigehage kwam het echtpaar Oeds (geboren 29 maart 1929 in Buitenpost) en Jopie Jansen naar Sassenheim en zou daar blijven wonen en werken tot 1984. Zij huurden de dienstwoning op jaarbasis en betaalden een jaarlijkse pachtsom. Daarmee werd het recht van exploitatie van het buffet in het paviljoen verleend evenals dat van het terras. Het buffet moest in juni, juli en augustus geopend zijn van 9 tot 22 uur en de andere maanden van 9 tot 18 uur alsmede tijdens evenementen van de club. Als er niemand meer in het paviljoen was mocht de pachter sluiten, maar hij moest ter eventuele bediening beschikbaar blijven in zijn woning. Bestuur en gemachtigden hadden toegang tot het paviljoen met een eigen sleutel. Voor het houden van vergaderingen en samenkomsten had de pachter toestemming nodig van de voorzitter van de hengelclub. Hij diende te zorgen voor voldoende hulp bij bediening maar moest zich bij vergaderingen niet laten zien. Telefoongesprekken van bestuursleden “in het belang van de club nodig” mocht hij in rekening brengen. Verder werden het verhuren van boten, de uitgifte van consenten, de vangstregistratie, prijzen van consumpties en het opnemen van vakantie bij contract geregeld. Daarnaast werd de tuin bij de pachterswoning apart verhuurd aan W. van Molen en gronden van de vereniging als hooiland afgestaan aan J. Alberts. Zo ging dat in 1982.

“In het visparadijs Sassenhein te Haren bleef de sfeer drukkend”

Binnen het bestuur van de vereniging was in 1958 een conflict ontstaan, dat in een ledenvergadering niet was beslecht. Een actiecomité dat 250 leden achter een motie wist te krijgen forceerde bemiddeling, waarvoor de hulp van de burgemeester van Haren, Mr. F.W. van Ketwich Verschuur werd ingeroepen, die een driemanschap aanstelde, gevormd door “integere Groningse zakenlieden.” Deze commissie bracht een gedegen rapport uit met verschillende aanbevelingen inzake een nieuw bestuur, een huishoudelijk reglement en een ander financieel beheer. In een ledenvergadering werd echter besloten de aanbevelingen van het rapport niet over te nemen en het oude bestuur te handhaven. Daarop sloten de opposanten zich aaneen in de Vriendenclub van de Hengelaarsclub “Groningen” die de uitkomsten van het rapport wel onderschreef.

Volgens het *Nieuwsblad van het Noorden* was de vereniging zeer snel gegroeid tot 1200 leden en had het bestuur zich te weinig gerealiseerd, welke eisen dan aan de leiding gesteld mochten worden.

Er lijkt echter meer aan de hand te zijn geweest. Leden van de vereniging lieten in een ingezonden brief weten, dat de ‘Vriendenkring’ vooral aangestuurd werd door de oud-voorzitter Van der Zee, die enige maanden eerder was afgetreden en de vereniging toen alle goeds toewenste, maar inmiddels dus weer de trom roerde. Volgens deze leden ging het er om dat het nieuwe bestuur iets anders wilde met Sassenhein dan wijlen Hein Aalderink voor ogen stond. In de nieuwe optiek mocht Sassenhein “nooit een plas worden, waar alleen door de meer gegoeden kan worden gevist”. En er waren meer problemen.

Op 1 september 1958 stonden de partijen voor rechter C.J.J.W. van Groeningen van de Groninger arrondissementsrechtbank in kort geding over het ontslag van opzichter E. Schreuder. Deze was op 22 augustus per aangetekend schrijven met onmiddellijke ingang ontslagen. Tevens moest hij binnen 48 uur het paviljoen ontruimen en binnen een maand zijn woning verlaten. Schreuder had in het conflict tussen het bestuur en het actiecomité aanvankelijk partij gekozen voor het laatste gremium. Het bestuur, dat “natuurlijke onpartijdigheid en gehoorzaamheid” eiste van de pachter, meende dat er sprake was van contractbreuk. Schreuder eiste het ongedaan maken van zijn ontslag. Tegen de instructies in had Schreuder vergaderingen in het clubhuis toegelaten van het actiecomité en toen hem de grond te heet werd onder de voeten had hij dergelijke vergaderingen gefrustreerd door de muziek in het clubhuis keihard aan

te zetten. Het ontslag van Schreuder bleef gehandhaafd, zo oordeelde de rechter. Daarmee waren de problemen niet opgelost. Er volgde een periode van veel vergaderen, royementen en onrust over de nieuwe pachter, die zich terugtrok.

Uiteindelijk kwam men tot elkaar. “Streep eronder, zand erover.” Zo karakteriseerde de voor de tweede keer gekozen voorzitter P. van den Berg in zaal Apollo begin mei 1959 de stemming in de vereniging waar het lang gerommeld had. “Laat ons nu niet terugkijken op het nare verleden, laat ons slechts eendrachtig vooruit werken, opdat wij op Sassenhein weer kunnen vinden wat wij allen zo bitter nodig hebben: rust, ontspanning en genoeg.”

Toch volgde nog een kleine naschok.

“Verboden toegang voor onbevoegden, art. 461 Wetboek van Strafrecht” stond te lezen op bordjes die medio juni 1959 werden geplaatst aan de Wolddeeldijk ter hoogte van het haventje naast het clubgebouw. Wat was het geval? Het lid J.H. Zuidema had een plas gekocht aan de noordzijde van de Wolddeeldijk met een stuk van de daaraan grenzende weg. Volgens het verenigingsbestuur konden leden van Sassenhein niet als onbevoegd beschouwd worden, maar Zuidema had er wel degelijk een bedoeling mee. Hij was het oneens met de “onregelmatigheden bij de kandidaatstelling” een maand eerder voor het nieuwe verenigingsbestuur. Zijn actie mocht beschouwd worden als een represaillemaatregel. Er zou door hem al proces-verbaal zijn opgemaakt tegen overtreders. De zaak liep natuurlijk met een sisser af, omdat Hein Aalderink met vooruitziende blik destijds bij de aankoop van Sassenhein het recht van overpad over de hele Wolddeeldijk had bedongen en geregeld.

BARKMEIJER

“Eén der grote mannen uit het verleden”

“Terwijl het water zachtjes tegen de beschoeiing van het clubhuis klotste en de visplas Sassenhein langs de oevers en in de bootjes talrijke hengelaars trok, werd een der grote mannen uit het verleden van de Hengelclub Groningen zaterdagmiddag op grootse wijze gehuldigd.”

De strijdbijl in de vereniging was begraven en op 22 augustus 1959 werd een bestuurslid met grote verdiensten in het zonnetje gezet. Het was nu eens niet Hein Aalderink, maar oud-penningmeester Douwe Barkmeijer die 38 jaar penningmeester van de vereniging was geweest. Er werd een monumentale bank onthuld waarop een in hardsteen aangebracht reliëf van de naamgever, vervaardigd door de beeldhouwer Hendrik Antonius ter Reegen (1892-1973) uit Veendam, was aangebracht. Zittende op de prachtige opgemetselde bank hoorde het echtpaar Barkmeijer de verschillende toespraken aan en dat waren er vele.

Ceremoniemeester en oud-secretaris J.D. Brongers memoreerde het vele werk dat de gelauwerde voor de vereniging had verricht. De burgemeester van Haren gaf aan dat het vele werk ertoe had geleid dat Sassenhein een van de mooiste plekjes van Haren was geworden. De heer J.H. Zeeven sprak namens het bestuur van de stichting Sassenhein (die zich hier voor het eerst in de openbaarheid presenteerde) en als vriend en roemde de grote gaven van de gewezen penningmeester. Namens het Provinciaal Groninger Pachtfonds werd gewezen op de accuratesse van Barkmeijer en de voorzitter van de hengelclub maakte gewag van respect en dankbaarheid. In zijn dankwoord bond Barkmeijer de leden op het hart “dit prachtig bezit, dat de visplas Sassenhein vormt” goed te bewaren.

Douwe Barkmeijer

“Een sprookjesachtige aanblik”

Een artikel in het *Nieuwsblad van het Noorden* van 27 december 1956 opende met de zin “Een sprookjesachtige aanblik leverde gisteravond de visplas Sassenhein”, over een nieuwe gebeurtenis in de geschiedenis van Sassenhein. Nadat 's middags de gebeurtenissen van de avond waren voorbereid, opende J.A. Berkel de feestelijkheden met het hijsen van de clubvlag. De voorzitter, J.M. van der Zee, kon daarna de vele aanwezigen, onder wie F.W. van Ketwich Verschuur, burgemeester van Haren, de heren Drost en Veen van de visserij-inspectie, de heer J.L. Lust, districtsvertegenwoordiger van de Algemene Hengelaarsbond en het dagelijks bestuur van het Provinciaal Groninger Pachtfonds, welkom heten. Op een vlot, midden in het water voerden de Groninger Minstreels en een accordeonensemble verschillende muzieknnummers uit. Daarna droeg de heer Frans Domhof, voorzitter van de klokcommissie, een nieuwe elektrische klok in het dak van het paviljoen over aan het bestuur. Vervolgens onthulde de burgemeester met een toepasselijk woord de elektrische klok, waarbij hij de hoop uitsprak op een nauwere samenwerking tussen gemeente en visclub. De avond werd afgesloten met een gondelvaart, hetgeen een prachtige aanblik opleverde. De avond werd besloten met muziek van “de Minstreels”.

STERKE UITBREIDING

“Ruiling met gesloten beurs”

Sassenhein onderging een aanmerkelijke uitbreiding in 1966. De vooruitgang bereikte Groningen en liet ook Sassenhein niet ongemoeid. Rijkswaterstaat was doende met het aanleggen van een snelwegennet in Nederland en nu was het traject Assen-Groningen aan de beurt. Er werd voor gekozen om het noordelijk deel van deze Rijksweg 31 aan de oostzijde van het Noord-Willemskanaal aan te leggen. Dat betekende een zijdelingse doorsnijding van het gebied van Sassenhein. Na vele besprekingen werd er door het bestuur een modus gevonden om het verlies te compenseren. De Hengelaarsclub “Groningen” stond één hectare af en wist voor elkaar te krijgen dat de zogenaamde Zuidplas - een winplaats voor zand voor de aanleg van de rijksweg – bij het reeds jaren bestaande viswater werd getrokken. Hierdoor werd een gebiedswinst van 13 hectare geboekt. De ruiling met gesloten beurs kwam tot stand tussen Rijkswaterstaat en Domeinen enerzijds en anderzijds het jonge bestuur van de Hengelaarsclub “Groningen”. Het belang van de recreatie stond voorop, waarvoor de overheidsinstanties veel begrip toonden. Er werd een looppad rond het hengelwater aangelegd en er werden op kosten van het rijk bomen en struiken geplant. Bij de gemeente Haren werd een bouwvergunning aangevraagd voor een botenhuis aan de noordoostelijke hoek.

Men wilde bij realisering in het seizoen 1967 de nieuwe plas zo spoedig mogelijk visrijp maken, door steigers en schuilketen te bouwen.

berging en botenhuis bij de Zuidplas

Eigenarenkaart Sassen-
hein en omgeving, circa
1969

Kadasterminuut van de Zuidplas uit 1971

Hiervoor was 10.000 à 15.000 gulden benodigd. De Hengelaarsclub “Groningen”, die inmiddels 1300 leden en 3000 consenthouders telde, was meer dan gelukkig met de enorme uitbreiding. Inmiddels nam het aantal leden enorm toe, waardoor er streng geballoteerd moest worden, zonder dat de doelstelling van oprichter Hein Aalderink (“iedereen moet lid kunnen worden”) werd aangetast. Nog meer goed nieuws was de recente aanstelling van pachter Jager die met medewerking van de clubleden onderhoudswerkzaamheden zou uitvoeren. Het lukte om de nieuwe aanwinst zo snel mogelijk in gebruik te nemen en dat verhoogde de feestvreugde bij het zestigjarig bestaan van de hengelaarsvereniging. Op 14 juni 1969 verzamelden velen zich bij de Lutsborgsweg ter hoogte van de Boerlaan om getuige te zijn van de opening door J. Veenema, wethouder en loco-burgemeester van Haren. Nadat allen zich hadden kunnen overtuigen van het nieuwe, prachtige stuk natuurschoon waar vele vissers en wandelaars van kunnen genieten, begaf men zich naar het paviljoen. Hier hield het voltallige bestuur een receptie. Kunstschilder Mullaart, een enthousiast lid van de vereniging, bood een door hem vervaardigd schilderij aan, dat nog steeds in het paviljoen hangt.

“Enkele kunstmatige landtongetjes”

Secretaris J.D. Brongers van de Hengelaarsclub “Groningen” vroeg in 1957 een bouwvergunning aan voor de aanbouw van een keuken aan het paviljoen. Het ontwerp was van J. Doornbos in Groningen. Op 7 februari 1963 was het penningmeester K. Alma die een bouwvergunning aanvraag voor aanbouw van nieuwe toiletten. Ook hiervoor tekende aannemer J. Doornbos. Het ging om het maken van sanitaire ruimten met waterclosets ter vervanging van het bestaande vervallen privaathokje. De nieuw aangestelde opzichter Oeds Jansen vroeg eind 1969 een bouwvergunning aan voor het oprichten van een houten garage bij de dienstwoning. Jansen was zwaar invalide aan een van zijn armen en kon niet zonder een auto, naar verluid een bestelwagen van het merk Mercedes.

In 1977 werd samenwerking aangegaan met de Technische School aan de Muntinglaan in Groningen. Het ging om een project waarbij de oeverbeschoeiingen vernieuwd zouden worden. De hengelclub had hier maar een beperkt budget voor. De leerlingen van de MTS gingen uitzoeken hoe het werk het best aangepakt kon worden en gingen een dag per week aan de slag om hun theoretische kennis in praktijk te brengen. Daarbij werd ook gedacht aan de aanleg van enkele kunstmatige landtongetjes en andere voorzieningen op de 24 hectare water en grond van de Noord- en de Zuidplas, inclusief de bevordering van het vissen door gehandicapten die over een speciale steiger konden beschikken.

De inmiddels verdwenen bijschuur aan de noordzijde van het paviljoen werd in 1988 nog gewijzigd aan de westzijde, waarbij een nieuwe spouwmuur met kozijnen werd aangebracht. Voor de werkzaamheden tekende bouwbedrijf Wietses uit Haren.

“Geïsoleerd tussen twee snelwegen”

Luchtfoto Sassenhein in
1973

Er was in 1972 massale bezorgdheid in Haren-Zuid over de plannen van de gemeente Haren. Nadat zes jaar eerder Rijksweg 31 (tegenwoordig A 28) was aangelegd en Haren was aangesloten op het rijkssnelwegennet, meende de gemeente Haren ook intern een ontsluitingsweg in de vorm van een ringweg aan te moeten leggen. Het idee was om de weg in het verlengde aan te leggen van de huidige Dr. Ebelsweg en langs de Holsteinslaan een brede verkeersweg aan te leggen. Deze zou met een flauwe bocht richting noordwesten dwars door de groene zone tussen de Lutsborgsweg en de A 28 worden doorgetrokken naar de aansluiting van de Meerweg op de A 28. In december 1972 ging de gemeenteraad zich buigen over de begroting van 1973 waarin een bedrag van 1.2 miljoen gulden stond opgenomen voor de voorbereidingen voor deze weg, die met veel ambtelijke creativiteit ‘Random’ werd genoemd. Sassenhein zag onmiddellijk de gevaren van deze planologische ontwikkeling in. Volgens het lid van de inmiddels 1400 leden tellende Hengelaarsclub “Groningen”, drs. J.J. Videler uit Haren, zouden de consequenties onvoorstelbaar groot zijn. “De weg zal de waterhuishouding sterk veranderen zonder dat de gevolgen zijn bestudeerd. Beangstigend is dat geen biologisch advies is gevraagd.” De hengelclub had over het probleem vergaderd en de krachten gebundeld met de werkgroep “Haren natuurbehoud” om gezamenlijk de bezwaren op schrift bij alle raadsfracties in te brengen. “Een groot stuk veengebied, waar de plas (Sassenhein) deel van uitmaakt gaat de vernieling in. Enkele huizenbezitters lopen gevaar hun pand kwijt te raken. Het tracé van de weg loopt dwars door het toekomstige uitbreidingsplan Maarwold en bewoners van de Holsteinslaan moeten stukken van hun achtertuin missen.” Er werd gepleit voor het instellen van een actiecomité “Autoweg Sassenhein weg”. Iedereen vroeg zich vooral af of de weg wel nodig was.

Het actiecomité kwam er en werd actief. Er werd vergaderd en in april 1973 werd besloten het van gemeentewege aangekondigde rapport van het Rijksinstituut Natuurbeheer Leersum niet af te wachten. “We hebben niet al te veel vertrouwen in de opstelling van de raad en het college van B & W. We weten niet hoe het met die overheidsrapporten afloopt en daarom nemen we het zekere voor het onzekere: we nemen zelf deskundigen in de arm”, zo verkondigde voorzitter A.W.H. Prins van de Hengelaarsclub “Groningen”. Het actiecomité stelde een commissie in. “Waarom moet het Rijksinstituut voor Natuurbeheer in Leersum er aan te pas komen? In Haren hebben we genoeg biologen zitten, die bovendien ter plaatse beter bekend zijn”, zo klonk het op een vergadering waar vele buurtbewoners van Sassenhein aanwezig waren. Dit ook naar aanleiding van een enquête die

het actiecomité in 1973 hield onder 240 gezinnen in de buurt van Sassenhein. De uitkomsten waren eclatant. Van de 561 deelnemende volwassenen verklaarden 549 (98 procent) zich tegen de aanleg van de weg. Ongeveer 95 procent had bezwaar omdat het natuur- en recreatiegebied Sassenhein in gevaar kwam, 87 procent was bang voor verarming van het woonklimaat en bederf van het milieu, 66 procent was bang voor verkeersslachtoffers en 60 procent vreesde toch ook waardevermindering van het eigen woningbezit. Je zou zeggen dat het plan daarmee van de baan was, maar zo niet in Haren. De gemeente stelde een ontwerp-structuurplan op waarop ingesproken kon worden in september 1977. Er was sprake van een heuse verkeersdiscussie in Haren, ontstaan door de aanleg van de A 28.

Bewoners van de Emmalaan waren voorstander van de Randweg, anderen mordicus tegen. Het actiecomité "Autowegweg Sassenhein weg" vond dat aan Sassenhein tekort werd gedaan in het concept structuurplan door het slechts als een buurtvoorziening op te voeren. Er werd veel gebruik van gemaakt door de 1500 leden van de hengelclub en verder was het gebied het domein van ruiters, fietsers en wandelaars die overal vandaan kwamen. Men vroeg zich af of de gemeente zich realiseerde dat het paviljoen van Sassenhein wel gesloten kon worden als de plannen doorgang zouden vinden. Dit te meer als de Randweg uitgevoerd zou worden als een tweebaans autoweg zonder kruisingen en verboden voor fietsers. Ook op de laatste inspraakavond in september 1977 roerde het actiecomité "Autoweg Sassenhein weg" zich. Er was grote verwondering over de snelheid waarmee het college van B & W het plan er doorheen wilde jassen. Hij suggereerde het ontwerp-structuurplan tot inzet van de volgende gemeenteraadsverkiezingen te maken. En hij had een cadeautje voor het college meegenomen: 600 handtekeningen van bewoners uit Ruiterssteeg Zuid en Maarwold ter ondersteuning van de bescherming van de omgeving van Sassenhein, het afwijzen van de Randweg en de

bouw van woningen in Maarwold of Voorveld af te wijzen. Met dit laatste punt bleek het actiecomité een vooruitziende blik te hebben, zoals later zal blijken. Mocht het gemeentebestuur onverhoopt besluiten tot aanleg van de randweg bij Sassenhein, dan kon het rekenen op felle tegenstand van het bestuur en de leden van de hengelclub. Realisatie zou domweg de doodsteek betekenen voor de 68-jarige vereniging. Aan het eind van de avond concludeerde voorzitter G. Neutel dat niemand voor de westelijke rondweg was, waarop hij opteerde voor een oostelijke rondweg. Sassenhein leek gered.

Kaart van de geprojecteerde randweg en nieuwbouwgebied uit 1972

“We vragen geen kapitalen”

“We hebben niet eens bedragen genoemd.” Zo reageerde secretaris J. Bijlsma op de afwijzende reactie van de gemeente Haren om een bijdrage te verstrekken voor de verbeteringskosten van Sassenhein. Het unieke natuurgebied had te lijden gehad van afkalving en er waren zelfs een paar eilandjes in het water verdwenen. De vereniging deed er mondjesmaat wat aan, maar er was geen perspectief, want de vereniging dreigde in 1979 in (financiële) moeilijkheden te geraken. De eerste verbeteringen aan Sassenhein (twee visplassen, enkele landerijen en opstallen waaronder een pachterswoning) betroffen nieuwe beschoeiingen, twee strekdammen en een duiker. Kosten 4000 gulden. Verdere verbeteringen betroffen de reconstructie van drie eilandjes en de vernieuwing van steigers. Kosten 9000 gulden. Daarmee was de koek op. De gemeente zag zich niet geroepen bijdrages te verstrekken zolang er reserves waren. Men viste bij de gemeente dus achter het net. Op het raadhuis vond men de contributies van de hengelclub te laag, hoewel er in de gemeenteraad veel waardering bestond voor Sassenhein. Daar was men kwaad op het gemeentebestuur dat in de brochure “Mooi Haren” wel propaganda maakte voor het natuurschoon van Sassenhein, maar in geen velden of wegen te bekennen was bij het oplossen van de financiële problemen van Sassenhein.

“Ook de gemeente is gebaat bij de instandhouding”, was nauwelijks een jaar later het oordeel over een bijdrage voor Sassenhein. Kennelijk was er sprake van voortschrijdend inzicht. Nu was er wel begrip voor het feit dat de vereniging een uniek natuurgebied in de gemeente Haren onderhield, dat verhoging van de contributie vooral gepensioneerden zou treffen, dat de vereniging een zo zuinig mogelijk beheer voerde en dat er noodzakelijk onderhoud moest worden gepleegd ter hoogte van 52.000 gulden. De vereniging zou hiervan 15.000 gulden voor eigen rekening nemen, een rijksbijdrage aanvragen en voor het uitbaggeren van de plas contact opnemen met een school om dit werk als oefenproject aangemerkt te krijgen. De gemeente Haren stelde voor de jaren 1980 en 1981 een bijdrage van 5000 gulden in het vooruitzicht. Een goed begin van de jaren tachtig.

HENGELAARSCLUB SASSENHEIN

Op een buitengewone ledenvergadering van 19 januari 1981 werd besloten de naam van de vereniging te wijzigen en nieuwe statuten te doen opstellen. De naam werd Hengelaarsclub Sassenhein.

Doel en middelen bleven ongewijzigd. Doel was de belangen der zoetwatervisserij in het algemeen te bevorderen en speciaal de beoefening van de hengelsport door haar leden te bevorderen en de liefhebberij daarvoor aan te kweken. Het belangrijkste middel was 'het kopen, pachten, verpachten, inrichten, beheren en bevolken van viswater'.

LATERE JUBILEA

“Een visclub voor de gegoede burgers”

“Het wezenlijke verschil met andere hengelsportverenigingen is dat wij onze contributies investeren in eigen bezit.” Secretaris A.G.M. Odijk constateerde dit als een gewoon gegeven bij het 75-jarig bestaan van Sassenhein in 1984 en inderdaad zijn er weinig hengelclubs die beschikken over een eigen visplas en of een eigen clubhuis, dat door de 800 leden van Sassenhein ‘paviljoen’ wordt genoemd. Voornaamste doelstelling was financieel gezond te blijven en dat lukt alleen met de hulp van veel vrijwilligers. Het 75-jarig bestaan werd gevierd met een receptie, een open dag en een hengelwedstrijd.

“Of dikkie op de foto zo dom zal zijn zich weer te laten vangen blijft natuurlijk een verrassing.” Een reuze karper van 22 pond werd op 10 mei

Bezittingen van Sassenhein (omcirkeld) in 1990

1989 uitgezet samen met 400 kilo van zijn soortgenoten in Sassenhein. De visvereniging Sassenhein vierde haar tachtigjarig bestaan en zette daarom 200 kilo karpers uit in zowel de Noordplas als de Zuidplas.

“Bestuur en leden van Sassenhein is er alles aan gelegen beide plassen op het grondgebied van Haren in stand te houden en voor het nageslacht te bewaren.” Het feestprogramma van het 85-jarig bestaan begon met een uitzending van *Radio Noord* vanuit het paviljoen en er waren verschillende wedstrijden. Het IVN en Staatsbosbeheer zorgden voor excursies en op 10 juni was er een receptie waar het bestuur kon worden gefeliciteerd en door de leden oude herinneringen konden worden opgehaald.

Bij de viering van het 90-jarig bestaan van de vereniging werden de beginjaren als volgt gekarakteriseerd: “Een nogal elitair clubje, een visclub voor de gegoede burgers. Er was ook een ballotagecommissie, je kon alleen lid worden als je door drie leden werd voorgesteld en dan moest je nog door die ballotageprocedure.” “Hele gezelschappen togen naar de visplas. De heeren met hengels in den hand, de dames volgden met goedgevulde picknickmanden.” Zo was wel ongeveer de stemming. “Nu hoor je her en der gepiep van elektronische beetverklippers der karpervissers, overnachten vissers in bivvy’s langs het water en doet een beetje witvisser het met een winckelpikker.” Het jubileum werd gevierd met allerlei activiteiten zoals forelvisseren, een karpermarathon, een veteranenwedstrijd, een shantykoor en een natuur- en kunstgerichte excursie rond de beide plassen.

“Mooier dan dit kun je het bijna niet aantreffen in ons gebied, misschien zelfs wel niet in heel Nederland.” Met het voor gezagsdragers gebruikelijke ‘overstatement’ benadrukte de burgemeester van Haren het belang van Sassenhein toen hij namens koningin Beatrix op 3 maart 2009 de honderdjarige hengelclub Sassenhein onderscheidde met de koninklijke erepenning. Tevens reikte hij de bij de onderscheiding horende versierselen uit. De burgemeester was onder de indruk van de accommodatie van de eeuweling. Noordplas, paviljoen, dienstwoning en het standbeeld van Hein Aalderink waren inmiddels rijksmonument geworden. Voor de restauratie van het uit 1923 daterende standbeeld had de burgemeester maar liefst 500 euro meegenomen. De hengelclub, met toen ongeveer 750 leden, claimde de grootste vereniging te zijn in de gemeente Haren. Het bestuur dat nog op zoek was naar 40.000 euro voor de restauratie, greep het eeuwfeest aan om de accommodatie te vernieuwen. Er werd een speeltuintje aangelegd, een nieuwe kapschuur en een nieuwe gehandicaptensteiger in gebruik genomen. Het eeuwfeest werd vervolgd met een visbeurs.

WEER ONENIGHEID

“Veel vage regels”

“Te kleine plas splijt Hengelaarsclub Sassenhein”, zo kopte het *Nieuwsblad van het Noorden* op 20 december 1999, toen er weer sprake bleek te zijn van onenigheid in de gelederen van de vereniging. Het rommelde al lang binnen de vereniging. “De voorzitter regeert in zijn eentje. Hij heeft veel vage regels en bestuurt de club inconsequent”, zo luiden de verwijten. Tijdens een ledenvergadering werd een motie van wantrouwen tegen het bestuur ingediend die met een krappe meerderheid werd aangenomen. De voorzitter besloot hierop een speciale ledenvergadering te convoceren. Juist voor het einde van de 20^e eeuw wist het bestuur van de Hengelaarsclub Sassenhein het vege lijf te redden. De “dissidenten” trokken hun eerdere motie van wantrouwen in en er werd een commissie van goede diensten benoemd die het vertrouwen zou pogen te herstellen.

“Wie zijn mond opendeed werd direct afgeslacht.” Zo karakteriseerde J. van der Mark, de voorzitter van de commissie van goede diensten van Sassenhein, na drie maanden praten de sfeer bij Sassenhein.

De ledenvergadering in april 2000 volgde het rapport van de commissie van goede diensten en het bestuur stapte schoorvoetend op. “Het werd tijd voor een frisse wind. Voor meer openheid.”

Kort hierop werd een nieuw interim-bestuur geïnstalleerd onder voorzitterschap van Paul Zweverink. Een formatiecommissie onder leiding van de oud-atletiekbestuurder John van der Mark was er in geslaagd zeven nieuwe bestuursleden te vinden. Voorlopig kon de vereniging weer vooruit.

“Er zat af en toe een vermoeid ogende visser”

Lammert Wedda als visser

“Je kon er nauwelijks meer krijgen dan koffie, jenever of bier uit de fles.” Dit was de situatie toen Lammert Otto Wedda, geboren in 1962 te Groningen, in januari 1984 de exploitatie overnam van het paviljoen van de Hengelaarsclub Sassenheim. Hij woonde in de aanpalende dienstwoning en stak veel energie in het paviljoen en zijn omgeving. De bezoekers namen toe: Pieterpadlopers, fietsers, wandelaars, mensen die van een borrel hielden. 's Winters als er ijs lag was er muziek met veel koek en zopie en natuurlijk glühwein. Ook werden er in toenemende mate gezellige feestjes en partijtjes gehouden. Hij bracht het paviljoen tot bloei, maar werd uiteindelijk door de Keuringsdienst van Waren gesommeerd om keukens en toiletten te moderniseren. Over de manier waarop dat aangepakt moest worden ontstond een dispuut, waarna Wedda in 1999 vertrok.

Zijn plaats werd ingenomen door Erik Blokzijl uit Haren, die een overeenkomst aanging voor vijf jaar, met mogelijkheid van verlenging. In de overeenkomst werd opgenomen dat het van belang is dat een zodanige exploitatie plaatsvindt dat het clubleven in alle opzichten ongestoord en geheel naar het inzicht van de verhuurder kan blijven verlopen, waarbij de exploitatie geheel ten dienste van dat clubleven dient te geschieden. De huurder had met inachtneming van het voorgaande het recht tot exploitatie van het buffet in het clubhuis, ook ten behoeve van passanten. Prijzen mochten niet hoger zijn dan de schriftelijk vastgestelde maximumprijzen. Hij diende ervoor zorg te dragen dat de consumpties van goede kwaliteit waren en netjes werden opgediend.

“Van vernieling of diefstal was geen sprake.” Toen de relatie tussen Sassenheim en haar pachter Erik Blokzijl in 2004 werd beëindigd vond *Haren de Krant* het nodig om in een column allerlei beschuldigingen aan het adres van de exploitant de revue te laten passeren. Dit verhaal, dat op internet nog steeds te lezen is, bevatte aantijgingen aan het adres van Blokzijl, die zelf nog in de opzichterswoning woonde. Over zijn handelwijze bij het ontruimen van de opstallen, zoals hij met de vereniging was overeengekomen, was door de columnist geen hoor en wederhoor toegepast, en hij had daardoor de gang van zaken geïnterpreteerd als onoirbaar handelen. Toen de uitgever van *Haren de Krant* weigerde te rectificeren, stapte Blokzijl naar de voorzieningenrechter die een rectificatie op zijn plaats vond, hetgeen aldus geschiedde. De vereniging nam nu zelf de horeca ter hand door een horecaman in dienst te nemen.

De nieuwe bedrijfsleider, Gerben Bouma, die goed bekend stond als uitbater van “de Lanteern” in Noordlaren, had in kort bestek het leeggeruimde Sassenhein heringericht, zodat de ijsliefhebbers geïmproviseerd ontvangen konden worden. Hij presteerde het om al op de eerste dag voor live muziek te zorgen. Er werd à l'improviste onstuimige muziek gemaakt die een enkeling niet kon waarderen. Het zou wel weer eens gezellig kunnen worden op Sassenhein, meende de columnist van *Haren de Krant*. Maar zoals zo vaak bedrogen de voortekenen en moest het ergste nog komen, voordat Sassenhein weer in echt rustig vaarwater terecht zou komen.

Ondanks de vliegende start van pachter Gerben Bouma, vertrok hij toch vrij snel (na vier maanden) onverwacht omdat het niet boterde tussen hem en het bestuur van de hengelaarsclub. Ook nu kwam er weer een rechtszaak aan te pas waarbij Bouma afdwong dat de bestuursleden van de hengelvereniging op geen enkele manier uitlatingen over hem mochten doen.

Sassenhein mocht zich gelukkig prijzen dat het een contract kon afsluiten met Gert Bruns, de Harense horecaondernemer die ook Astoria en Intermezzo exploiteert. Met zijn ervaring leek de rust weer te keren, zeker nadat de hengelclub na het vertrek van Bouma helemaal zelf de exploitatie ter hand nam, een verre van ideale situatie. Sassenhein ging er van uit in Bruns en zijn bedrijf een partner gevonden te hebben die in staat was de horeca-activiteiten op een professionele manier vorm te geven. De ondernemer van zijn kant kon zich op zijn beurt vinden in de plannen van Sassenhein om de visplassen en de directe omgeving te ontwikkelen tot een plaats waar natuur, cultuur en recreatie samenkwamen. Niets aan de hand, zou je zeggen.

”Hoge mate van gaafheid”

In juli 1998 kwam de gemeente Haren na een selectieprocedure van vele jaren met een lijst van 42 bijzondere overblijfselen uit het tijdperk 1850-1940 op de proppen. Deze werden voorgedragen voor het Rijksregister van beschermde monumenten. Het Harener monumentenbestand werd hiermee in één klap verdubbeld. Tot de geselecteerde objecten behoorden ook paviljoen, dienstwoning, standbeeld en visvijver Sassenhein. De visvijver werd daarbij gewaardeerd uit oogpunt van algemeen belang als voorbeeld van een visvijver uit het begin van de twintigste eeuw in de provincie Groningen – vanwege de ruimtelijke en functionele relatie met de overige onderdelen van het visvijvercomplex. Ook het clubhuis werd gewaardeerd als voorbeeld van een paviljoen uit 1938 in de provincie Groningen in Chaletstijl – vanwege de bijzondere vormgeving en detaillering – vanwege de vrij hoge mate van gaafheid van exterieur en delen van het interieur – vanwege de rustieke en bijzondere ligging – vanwege de functionele en ruimtelijke relatie met de overige onderdelen van het visvijvercomplex. Zo ook de dienstwoning: gewaardeerd als voorbeeld van een dienstwoning in Chaletstijl uit 1922 behorende bij een visclub in de provincie Groningen – vanwege de bijzondere vormgeving en detaillering – vanwege de redelijk hoge mate van gaafheid van het exterieur – als opvallend voorbeeld van het oeuvre van architect M.G. Eelkema – vanwege de opvallende en rustieke ligging en de functionele en ruimtelijke relatie met de overige onderdelen van het visvijvercomplex. Het standbeeld van Hein Aalderink deelde mee in de monumenten-eer: voorbeeld van een standbeeld uit 1923 in de provincie Groningen – vanwege de zeer hoge mate van gaafheid en natuurlijk de relatie met de overige onderdelen van het visvijvercomplex. Dat het standbeeld uit 1924 is, wist de monumentencommissie kennelijk ook niet.

ECHTE VISLIEFHEBBER

“Ik heb mijn hart verpand aan Sassenhein”

We schrijven 2001 en aan het woord is Mans Drommel, sinds 1956 lid van hengelervereniging Sassenhein. “Toen ik vierentwintig jaar oud was, kwam ik onder een heftruck terecht. Veel meer dan vissen kon ik niet. Mijn vader bracht me ’s ochtends naar de plas en haalde me ’s avonds weer op.” Hij prefereert de zuidelijke oever waar het mogelijk is een grote paraplu in de grond te steken. Met een groep vrijwilligers heeft Drommel veel tijd gestoken in het opknappen en onderhouden van de plas. “Het is een gevecht. Je hebt in het veen geen vastigheid. Met klei en afval van heipalen hebben we de noordwal verstevigd. Het is verschrikkelijk veel werk. Studenten weg- en waterbouw van het Noorderpoortcollege komen één keer in de week werken. Het gaat langzaam maar elk jaar krijgen ze iets gedaan.” De visvereniging telde in 2001 ruim 800 leden. “Tweehonderd daarvan zijn alleen lid vanwege de mooie omgeving. Die komen om met de vrouw te wandelen. Ze vissen maar één keer per jaar.” Mans is een echte visliefhebber en zijn vrouw zegt wel eens tegen hem: “Moet je je bed niet mee hebben”? Hij is nu bijna zeventig en de jongere garde kan hij niet meer bijhouden, maar hij blijft vissen zolang hij kan. “Ik heb mijn hart verpand aan Sassenhein.” Ook bioloog Kees Boele uit Haren noemt Sassenhein een begrip. Een prachtige visplas waar niet alleen de mens vist, maar ook de aalscholver, blauwe reiger en zilverreiger en soms de ijsvogel of een visarend uit noordse regionen. En niet te vergeten de grote bonte specht die kennelijk met groot plezier de berken onder handen neemt.

NIEUWE DREIGING

“Huizen bouwen hier? Ze zijn van Lotje getikt”

De gemeente Haren liet in 2003 een Landschapsontwikkelingsplan (LOP) uitwerken dat voorzag in bebouwing tussen Groningen Zuid en Haren, alsmede in het zuidwesten der gemeente, met name in het gebied rond Sassenhein en verder het Hemrik in. Eufemistisch werden termen gebruikt als ‘netkous’, ‘inbreiden’ en ‘glas-in-loodstructuur’. De aldus geclusterde nieuwbouw zou dan leiden tot zogenaamde ‘buitengoederen’. Een tactisch gekozen jargon moest de ware bedoelingen maskeren, namelijk woningbouw in de meest waardevolle en landschappelijk kwetsbare delen van de gemeente Haren. Voor Sassenhein zou het betekenen dat er geen sprake meer was van een positie als fraai landschapselement in een buitengebied, maar eerder – enigszins gechargeerd - als een door bebouwing omsloten parkvijver. Tegen de plannen kwam de stichting Behoud Landschap Sassenhein en ’t Hemrik in het geweer. Met veel en enthousiaste steun van gebruikers van dit waardevolle natuurgebied. In korte tijd betuigden bijna 5.000 mensen hun steun en in het tijdschrift Noorderbreedte verscheen een kritische beschouwing over de rol van de gemeente bij dit proces. Frits Bolt van de stichting karakteriseerde het betreffende gebied als volgt: “De gebruiker ervaart het landschap rond Sas-

Links:
**Stedebouwkundige
impressie bouwplannen
LOP in 2003**

Rechts:
**Informatiestand bij de
Boerlaan van tegenstan-
ders LOP**

senhein en 't Hemrik veelal als buitengewoon waardevol. Een schijnbaar perfecte maatvoering van weiland, bos, waterpartijen en woningbouw. Met een ruime, bijzonder gevarieerde en bijzondere flora en fauna. Het landschap ademt een harmonie die sommigen als idyllisch aanmerken. Kortom een landschappelijke topkwaliteit waaraan weinig te verbeteren valt, hooguit de geluidsoverlast van de A 28." Uitgerekend in dit gebied wenste de gemeente Haren 800 woningen te bouwen. "Hier mist het middel ieder doel. Daarmee diskwalificeert het LOP niet alleen zichzelf, maar ook het bestaande landschap. De LOP- bebouwingen grijpen diep en onomkeerbaar in op de unieke kwaliteit van het aanwezige landschap en houden een grove aantasting daarvan in. *Landschapsdegradatieplan* is een geschiktere betiteling van het LOP", zo betoogde Bolt op de opiniepagina van het *Nieuwsblad van het Noorden*.

De stichting "Behoud Landschap Sassenhein en 't Hemrik" richtte een druk bezochte informatiestand in op de hoek van de Boerlaan en de Lutsborgsweg, vlakbij de Zuidplas van Sassenhein.

Met die hoeveelheden huizen die gepland waren viel het overigens wel mee. Er waren 90 tot 150 woningen voorzien in de aanmerkelijk hogere prijsklasse, waarvoor het met name de benodigde infrastructuur was die het landschap dat nagenoeg geheel uit zandwegen bestaat, bedreigde. "Verwoesting van dit eeuwenoude coulisselandschap om er een handvol gefortuneerden te laten wonen vindt de stichting te absurd. Daar gaan we vooral ook juridisch en via de gemeenteraad tegen vechten". De overweldigende steun voor het behoud van Sassenhein en 't Hemrik deed zijn werk.

Al in dezelfde augustusmaand van 2003 liet de gemeente bij monde van een ambtenaar in de krant weten dat de bouwplannen in Haren Zuid en in de omgeving van de golfbaan in Glimmen van de baan waren. Verantwoordelijk wethouder Hoekstra vertrok in 2005, voor de volgende gemeenteraadsverkiezingen, om burgemeester te worden van de gemeente Leek.

“De contributie is net genoeg”

In 1999 werden uitbreidingsplannen gemaakt voor het paviljoen Sassenhein. Er werd een aanvraag ingediend om het paviljoen uit te breiden met een professionele keuken aan de oostzijde. In 2004 waren al plannen gemaakt voor vervanging van de berging naast het paviljoen.

In 2006 bleken de gebouwen van de visvereniging Sassenhein dringend toe te zijn aan een opknapbeurt. Het paviljoen dat op palen in het water staat, dreigde wegens betonrot in te storten en de veenplas moest nodig worden uitgebaggerd. Om de gebouwen en de plas bij het 100-jarig bestaan in 2009 op orde te hebben, was naar schatting een miljoen euro nodig. Er werd gewerkt aan een grote actie om geldschieters te vinden voor het onderhoud aan het rijksmonument. De vereniging met ongeveer 900 leden kon zelf onvoldoende geld op tafel leggen. “De contributie is net genoeg om de steigers bij te houden en wat materiaal aan te schaffen.” Deskundige en Sassenhein-lid Ab te Bos zei dat de palen onder paviljoen en dienstwoning moesten worden vervangen, zo stond te lezen in een technisch rapport dat hij voor de vereniging opstelde. Hij stond in contact met diverse betrokkenen en instanties, zoals architecten, ingenieurs en de stichting het Groninger Landschap. Met dat rapport werden subsidieverstrekkers en fondsen benaderd: “De veenplas moet worden uitgebaggerd. Slibafzetting is normaal, maar in Sassenhein ontstaat extra slib door trillingen die het verkeer op de A 28 veroorzaakt. Het baggeren is tegenwoordig (2006) een dure zaak, omdat het baggerslib als chemisch afval wordt beschouwd.”

In deze periode deden zich andere vernieuwingen voor. Hengelaarsclub Sassenhein had een toekomstvisie voor de club en haar bezittingen ontwikkeld. Hierin paste de aanleg van invalidensteigers, afbraak van het oude schuurtje ten noorden van het paviljoen en bouw van een nieuwe berging met daarin een openbaar (invaliden)toilet en een voorziening voor het archief van de club. Ingenieur J.W. Zuidema van OVT architecten in Groningen vervaardigde ten behoeve van het beheersplan een tekening van het terrein van Sassenhein. Voor een nieuwe berging in de vorm van een kapschuur en de aanleg van de invalidenvissteigers werd in juli 2007 een bouwvergunning aangevraagd. De schuur werd gebouwd volgens een ontwerp van OVT architecten en de steigers werden aangelegd door de firma Heuvelman IBIS te Delfzijl. Hierna werden dienstwoning en paviljoen opgeknapt en een ruim terras aangelegd.

“We hengelen naar geld”

Sassenhein bestond 100 jaar. Heel veel mensen leerden er vissen met hun vader of opa. In de winter was de plas bij flinke vorst geliefd bij schaatsers. De club telde 750 tot 800 leden en was één van de weinige in Nederland met een aanzienlijk eigen bezit van 25 hectare. Er zwommen zo'n 1500 tot 2000 karpers rond. Maar er moest veel aan beheer gedaan worden. Tal van fondsen trokken de beurs voor de honderdjarige. De Rabobank Zuid-laren verstrekte een lening aan de club, terwijl dezelfde bank in Haren en Groningen de portemonnee gesloten hield voor Sassenhein. “Begrijp je nu de naam hengelaarsclub? We hengelen naar geld, omdat we met het bezit bezig zijn”, aldus het bestuur. Datzelfde bezit dreigde de club boven het hoofd te groeien. Landschapsbeheer Groningen werd ingeschakeld voor behoud van het natuurgebied in de toekomst. “Dit gebied moet voor lange tijd geborgd worden.” Sassenhein ligt dan wel pal aan de A 28 maar maakt ook deel uit van de ecologische hoofdstructuur in ons land en van het Stroomdallandschap Drentsche Aa. De Zuidplas ontwikkelde zich tot een mooi natuurgebied. “Het is net Frankrijk daar. Reeën springen zo uit het struweel en je ziet er ijsvogels”. In de geest van Hein Aalderink hebben de bestuurders de voorschriften en regels zo aangepast dat het gebied een eenheid blijft en zijn natuurlijk karakter behoudt. “Dit is een unieke plek, die voor iedereen toegankelijk moet zijn.”

Een kiene manier om aan geld te komen voor de ‘restauratie’ van Sassenhein leek het meedingen om de hoofdprijs in het programma ‘Het mooiste pand van Nederland’ van de televisiezender SBS6. Het gelukte Sassenhein om door te dringen tot de eerste ronde, die op 15 december 2009 in Haarlem werd gehouden. Uit de provincie Groningen moest het worden opgenomen tegen de Burcht van Wedde en de kerk van Garsthuizen. De BankGiro Loterij stelde een miljoen euro beschikbaar voor het beste herstelplan voor een monument. Sassenhein bereikte helaas niet de tweede ronde, ondanks de inzet van Miranda, het jongste meisjeslid van Sassenhein. Volgens de jury was de presentatie prima en bijzonder. Maar men vond Sassenhein niet monumentaal genoeg. Het bestuur had begrip voor de jury. “Veel van de kwaliteiten van Sassenhein liggen in de natuurwaarde en die telde voor het programma niet mee.” De presentatie in Haarlem had natuurlijk wel iets gekost terwijl de bestuursleden Jacques Kruller, Chris Nienkemper en Jan Dirk Konings van de stichting Sassenhein bij de voorbereidingen ongetwijfeld hadden gerekend op een mogelijk succes.

“dampende chocolademelk”

Een bijzondere vorm van ijspret was wel de duik die genomen werd in het koude water van de Zuidplas op 28 december 1981. De temperatuur schommelt rond het vriespunt. De meesten zouden eerder aan schaatsen dan aan duiken onder het ijs gedacht hebben. Het gaat om de stadjes Hans Lanooy en Tonnis of Tonnie Smit. Ze hakken een gat in het ijs en verdwijnen dan voor twintig minuten onder het ijs. Door de persluchtbelletjes kunnen de toeschouwers precies zien waar de duikers zich bevinden en als een van de duikers pal onder het ijs gaat liggen, is dat een bizar gezicht. Wat was hier aan de hand? De beide leden van de Groningse duikclub De Otter maken opnames voor een film van Smit die gaat heten: “de vier jaargetijden”. Helaas komen ze onder water weinig tegen. Smit filmt met de onderwatercamera en Lanooy maakt kleurendia’s. Veel viel er overigens van vissen niet te zien. Alleen een snoek kwam in beeld bij de camera. Of de heren het niet koud hadden? “Lekker warm” is de reactie. Dat geloven de omstanders niet, maar wanneer Lanooy zijn duikpak opent en er warme damp vrijkomt, is daarvan het bewijs geleverd. Ieder gaat daarna zijns weegs.

“Spiedend keken Oeds en Jopie Jansen dit weekend om de beurt over de ijsvlakte van Sassenhein. Mmmm, echt druk was het niet, maar wie weet wat er nog komt.” Normaal was de winter voor het beheerdersechtpaar van Sassenhein niet een drukke tijd, meestal de periode om wat klusjes op te knappen. Zomers verzorgen ze het natje en droogje voor vissers, wandelaars en fietsers. ’s Winters, dat is afwachten. De vaste stamgasten, een enkele wandelaar en na flinke vorst de schaatsers. Vooral veel gezinnen. Het is gecontroleerd ijs, dus er zijn geen toestanden met wakken en dergelijke. Jansen kijkt wel uit om de schaatsers er te vroeg op te laten gaan. Hij is de verantwoordelijke man, zo is overeengekomen met de hengilvereniging. Het is moet minimaal twaalf à dertien centimeter dik zijn en dan kunnen er honderden tegelijk overheen zwieren. Oeds noemt zichzelf cafehouder. De vereniging is in het paviljoen prominent aanwezig. In het midden staat een kast vol bekers en trofeeën. Een moderne veegmachine heeft hij niet, dat organiseert Jansen anders. Meestal weet hij wel een paar stamgasten op de been te krijgen die voor een warme hap en een drankje een fraaie ijsbaan willen uitzetten.”

Toegangkaartjes verkopen heeft Jansen in het verleden wel eens geprobeerd, maar dat is maar niks. “Ik heb liever dat de mensen hier heen komen en wat verteren, want daar gaat het mij natuurlijk om.” Er is warme chocolademelk, maar geen erwtensoep. Daar zijn ze te vaak mee blij-

Schaatspret in januari 2009. De waranda van Sassenheim kon toen nog open.

ven zitten. Als heel Nederland is bevroren komen er ook minder mensen naar Sassenheim. Dan moet hij het van scholen hebben, maar daar heb je in de krokusvakantie ook weer niks aan. Gelukkig heeft zich een bedrijf gemeld voor personeels-ijspret (februari 1986). “En ah, daar staat iemand bij de tap, die vandaag priksleewedstrijden op Sassenheim wil houden. Zo krijgen Oeds en Jopie het toch nog druk.”

We schrijven winter 2006. In het paviljoen, waar uitbater Erik Blokzijl dampende chocolademelk serveert, warmen mensen zich met rode wangen bij de houtkachel. Hier werd al rivella geserveerd voordat het light heette. “Dan moet je hier eens komen als de plas dichtgevroren is, dan is er hier een heel bijzondere sfeer hoor. Heb ik zo 1200 man aan ’t schaatsen. Lampen aan, muziekje erbij. Zet ik ’s morgens de glühwein op, ruikt het hier fantastisch.”

Begin januari 2010 kon er weer volop geschaatst worden op Sassenheim, waarvan goed gebruik werd gemaakt omdat er in het dorp Haren geen ijsbaan meer was sinds de sluiting van deze voorziening op het Scharlakenhof. In 2012 werd het goede ijs van Sassenheim gebruikt voor een ‘elfstedentocht’ van de leerlingen van basisschool De Linde en de Brinkschool.

“Mooie jazz op een navenante zondagnamiddag”

Dat was de aanrijzing van wat genoemd werd een ‘vliegende start’ voor een jazzserie in Sassenhein in februari 2004. De optredende Partners in Swing hadden een muzikant van naam uitgenodigd. Jenne Meinema betoverde nagenoeg zijn hele publiek. “Wandelaars druppelen binnen, een herdershond vindt het allemaal wat te veel van het goede en vlucht schielijk naar een aanpalend vertrek. Dat geldt niet voor de mensen in het paviljoen. De jazz lijkt een magnetische werking te hebben en het voor de gelegenheid tot jazzpaviljoen Sassenhein omgedoopte gelegenheid zit in een mum van tijd tjokvol. “Twee uur lang prachtige jazz. Een prima start voor een serie nieuwe concerten...”

“Het bekende beeld van Hein Aalderink keek zaterdag uit over een dansende menigte mensen.” Een heel bijzonder evenement was daar het benefietconcert op 26 september 2010. Geheel belangeloos traden hier diverse artiesten op om geld in te zamelen voor de stichting Vrienden van Fatma. Fatma was een medewerkster van de Groninger Archieven die in 2009 door haar man vermoord werd omdat zij zelfstandig en succesvol was in haar werk. De man verdween in de gevangenis en vier kinderen bleven als het ware ouderloos achter. “Zon, duisternis en regen wisselden elkaar in hoog tempo af aan het prachtige meer.” Er waren diverse optredens. De vrienden haalden 2500 euro op die zou worden gebruikt om de kinderen in hun opvoeding bij te staan.

Een nieuwe activiteit was de organisatie van een zomerfair en een kerstfair door Anne en Coby Eggen. Op 30 juni 2013 werden hiermee maar liefst 1500 bezoekers getrokken. Hiermee had Sassenhein zich als locatie voor bijzondere evenementen een vaste plaats in Haren weten te verwerven.

“De kogel is door de kerk”

Het begon nog zo mooi. In het jaaroverzicht van 2009 van het *Harener Weekblad* stond een foto met daarop onder anderen Gert Bruns van Astoria en de voorzitter van de Raad van Toezicht van de stichting Sassenhein, waarin getoast werd op het nieuwe horecacontract.

Maar in 2011 pakten donkere wolken zich samen boven Sassenhein. De stichting Sassenhein die het natuurgebied, de dienstwoning en het paviljoen dan beheert en gelieerd is aan de hengelervereniging, bleek gebukt te gaan onder een schuldenlast van bijna 500.000 euro. Er leek geen andere oplossing te zijn dan het paviljoen te gaan verkopen. Sassenhein kende tegenslag met de exploitatie van het paviljoen. In korte tijd had de hengelaarsclub meerdere exploitanten versleten waarna men de verkoop van dranken en spijzen in eigen hand nam en fors investeerde in een keuken. Dat had ook wat gekost. Uiteindelijk nam de Harense horea-ondernemer Gert Bruns de exploitatie als pachter over. De leden van de hengelervereniging waren boos over de voorgenomen verkoop van het populaire paviljoen. De sportvissers meenden dat zonder toestemming van de leden niet kon worden overgaan tot verkoop. Hein Aalderink liet destijds – in 1939 – niet voor niets in zijn testament vastleggen dat verkoop aan derden verboden was. Op een ledenvergadering op 30 maart 2011 zou besloten moeten worden over eventuele verkoop van het paviljoen en moest een nieuw bestuur worden gekozen, omdat het zittende bestuur inmiddels voltallig was afgetreden. “De kogel is door de kerk” heette het nadat de ledenvergadering besloot akkoord te gaan met de verkoop van het monumentale paviljoen, de even monumentale dienstwoning, de kapschuur en het terras. “Het besluit tot verkoop is een historische breuk met het verleden”, zo was het gevoelen.

Wat er werkelijk was gebeurd was het volgende. Op 21 april 2008 was een cruciale ledenvergadering gehouden van de Hengelaarsclub Sassenhein, waarbij voorzitter, secretaris en penningmeester een voorstel tot statutenwijziging inbrachten. Het voorstel werd aanvaard en daarmee werd de weg vrijgemaakt om registergoederen over te dragen aan de stichting Sassenhein. Tegelijkertijd zou de vereniging zich beperken tot het viswater en wat daarmee dienstig werd geacht. De stichting Sassenhein werd nu de eigenaar van het onroerend goed, maar mocht conform de oorspronkelijke stichtingsakte uit 1939 - gestipuleerd door Hein Aalderink - geen registergoederen verkopen. In 2010 werd duidelijk dat er teveel geld was uitgegeven zonder adequate dekking. In mei werd door de Raad van Toezicht het vertrouwen in het bestuur opgezegd, waarna dit aftrad. Het nieuwe bestuur kon de zaak alleen nog maar klaren als het in staat was het onroerende goed te verkopen.

Om op dit punt de statuten te kunnen wijzigen moest toestemming worden gevraagd aan de rechtbank in Groningen. Deze werd door voorzieningenrechter verleend op 13 oktober 2010. De statutenwijziging werd op 26 november 2010 voor notaris Akkerman in Zuidlaren verleden en was daarmee een feit. Wel werd nog vastgesteld dat bij liquidatie van de stichting Sassenhein, het batig saldo zou terugvloeien naar de hengelaarsvereniging. Daarmee was de weg vrij gemaakt voor het stichtingsbestuur om het paviljoen en annexen te verkopen aan Gert Bruns en daarmee de schulden af te lossen. Een dreigende beslaglegging door de belastingdienst en de Rabobank Zuidlaren werd hiermee afgewend. “De vissers kunnen na de verkoop gewoon gebruik blijven maken van de visplassen en de parkeerplaats van Sassenhein”, berichtte het *Dagblad van het Noorden* droogjes.

Wat er precies gebeurd was laat zich raden. Evenals eerder in de geschiedenis van de vereniging was er sprake van een ongehinderd ondernemend dagelijks verenigingsbestuur, dat tevens het bestuur vormde van de beheersstichting, waarop te weinig controle was. Hoe een dergelijk grote schuld in relatief korte tijd werd opgebouwd, kan alleen maar verklaard worden uit de combinatie van een veel te hoog verwachtingspatroon inzake inkomsten, een ‘vriendelijke’ kredietverstrekkende bank, niet of nauwelijks gecontroleerde uitgaven, gebrek aan goed uitgezet en verankerd bestuursbeleid en eigengereide bestuurders, met bestuurlijk falen als gevolg in een moeilijke periode.

In *Haren de Krant* van oktober 2013 werd onder de kop ‘Oase’ door een blij nieuw bestuur de balans als volgt opgemaakt: “Er heerst weer rust. De horeca draait goed en de vissers kunnen weer vissen. Het bestuur houdt zich weer bezig met de visstand en andere verenigingszaken. We vinden het natuurlijk heel jammer dat het paviljoen niet meer van ons is. De veteranen van onze club moeten het nu doen met een aparte ruimte in de opslagschuur waar ze na de wedstrijd een borrel kunnen drinken; gelukkig vinden de algemene ledenvergaderingen nog steeds in het paviljoen plaats. Die verkoop aan Bruns heeft ons wél gered.” De vereniging telt na het dieptepunt met 175 leden nu weer 350 leden, heeft 500 consenthouders en ziet de toekomst weer zonnig in

SASSENHEIN EN KUNST

Sassenhein heeft zoals begrijpelijk is vaak de aandacht getrokken van kunstenaars. Daarbij moet als eerste de kunstenaar Harm Jan Oostendorp (1896-1979) worden genoemd. Oostendorp begon op zijn zesde te tekenen en trok als stuurman op de koopvaardij de wereld over. Hij woonde in Nederlands Indië, Australië, op Ameland en in Haren en Norg. In Haren woonde hij bij Sassenhein, maar moest deze plek verlaten toen de A28 werd aangelegd. Sassenhein is door Oostendorp in veel variëteiten geschilderd.

Fredrik Leonard ter Braake (1897-1977) was drogist aan de Rijksweg 202. Eigenlijk was hij kunstschilder, onder anderen bevriend met tekenaar Jo Spier. Hij schilderde in de woning, boven de winkel, vooral in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw. Van zijn hand is een schilderij van Sassenhein overgeleverd, een zicht op de Wolddeeldijk, toen nog nagenoeg zonder begroeiing. Vermoedelijk geschilderd in de jaren 30-40 van de vorige eeuw en aangekocht door particulieren, woonachtig aan de Lutsborgsweg.

Er bevinden zich in de collectie van het Groninger Museum twee lichtgekleurde zwartkrijttekeningen van de kunstenaar, Ploeglid en notaris Jan Koster (1874-1956) die gedateerd worden tussen 1894 en 1956 en vermoedelijk aanwinsten zijn uit 1949. Andere leden van De Ploeg zoals Ties Allersma (1913-1982) en Geertjan van Meurs (geb. 1926) lieten zich ook door Sassenhein inspireren.

schilderij van Sassenhein door Jan Harm Oostendorp

WOLDDEELEN

“Voor elke stobbe turf”

Het gebied ten noorden van Sassenhein wordt de Wolddeelen genoemd. Gescheiden van Sassenhein door de Wolddeeldijk (geen officiële straatnaam!) is het er mee verbonden door het zogenaamde Maar dat vanaf de Meerweg als één kadastrale eenheid dwars door de Wolddeelen en Sassenhein loopt tot aan het tegenwoordige Madepad, dat vroeger Weg naar de Hoge Til heette. De “Hoge Til” was de brug over de Drentsche Aa waar deze uitstroomde in het Hoornse Diep. Door zijn lengte is het Maar een bijzondere kadastrale kavel. Oorspronkelijk was deze stromende watering bezit van de gemeenschap ‘Boeren van Haren’, die het in 1863 verkochten aan Johan Hendrik Quintus. Op zijn beurt verkocht hij in 1872 het Maar aan het waterschap De Westerpolder en bleef daarna in handen van de elkaar opvolgende waterschappen. Het Maar liep oorspronkelijk helemaal tot aan de zuidelijke vestingwerken van de stad Groningen, de zogenaamde linie van Helpman.

**Koeien van Piet Venema
op de Wolddeeldijk**

Aan het eind van de 19^e eeuw werd de Wolddeeldijk en de daarin gelegen brug over het Maar voornamelijk gebruikt door verveners. De hier

“Geen greintje visserslatijn”

Antiquair Siert Medema zat in de zomer van 1960 met sportvisser Tobi Bracht Waker te vissen in de tweede plas, vanaf de waranda van het oude tramhuisje dat daar stond. Plotseling verrees een manshoge vis boven het water: een meerval van 2.5 tot 3 meter lengte. Medema bouwde daarna een speciale boot om de vis te verschalken, maar zag het beest nooit meer terug. De succesvolle visser L. Kuipers (hij ving karpers van meer dan dertig pond) zag naar eigen zeggen wel eens een meerval bij Sassenhein, maar nooit een groter dan maximaal anderhalve meter, zo berichtte het *Nieuwsblad van het Noorden*.

gelegen weg liep nog niet door naar het Noord-Willemskanaal. Onduidelijkheden betreffende onderhoud en het recht op gebruik van weg en brug leidden tot conflicten. In 1889 werd door middel van een onderhoudscontract op basis van een omslag een en ander geregeld, maar in 1912 rezen nieuwe problemen toen de brug over het Maar vernieuwd moest worden. Waterschap De Westerpolder stelde aan Provinciale Staten voor een waterschap binnen het waterschap, speciaal voor de Wolddeelen, op te richten met de naam Veenbrug. Dat gebeurde niet, maar via een reglementswijziging voor waterschap De Westerpolder werd van de gebruikers van de Wolddeeldijk een administratieve entiteit gemaakt in de vorm van een vereniging van eigenaren die zelf in het onderhoud van de weg voorzagen door middel van een hoofdelijke omslag. De weg moest zeven meter breed blijven en de omslag werd bepaald naar de oppervlaktemaat van het kadaster. Voor elke ‘stobbe’ turf (hoop van een zeker aantal turven)

die over de weg werd afgevoerd moest een bijdrage van dertig cent worden betaald. Gedurende de gehele twintigste eeuw werden in de boekhouding van De Westerpolder inkomsten en uitgaven voor de Wolddeeldijk strict gescheiden van de algemene middelen geregistreerd. De Wolddeeldijk werd niet alleen gebruikt door de verveners en later gebruikers van de recreatiewoningen.

Ook de koeien van landbouwer Venema liepen hierlangs naar hun weilanden en er werden omstreeks het midden van de twintigste eeuw twee ‘wringhekken’ aangebracht, vlakbij het paviljoen en bij het Maar, zodat de koeien niet alle kanten opliepen. De weg is al lange tijd bezit van de eigenaren van de recreatiewoningen.

BEWONING WOLDDEELEN

“Uwe vischtent”

Aan de Wolddeeldijk hebben oorspronkelijk vijf zomerwoningen gestaan, genummerd Lutsborgsweg 47 t/m 47-e. De laatste kwam te vervallen door de aanleg van de A 28. Hier was in 1932 een bouwvergunning verstrekt voor een zomerhuisje aan J. Brokken (“De Kiewiet”), woonachtig aan de Verlengde Hereweg te Groningen. Van 1942 tot 1964 werd het als zomerhuis gebruikt door de schilder Jan H. Oostendorp, later woonachtig aan de Esweg te Norg. Dit zou het zomerhuis kunnen zijn waar in de zomer van 1933 in werd ingebroken door de koopman Hendrik M. en de fabrieksarbeider Lude K. Zij braken ook in huisjes en kampeertenten bij het Paterswoldse meer in en hoorden voor de rechtbank acht maanden cel tegen zich eisen. In oktober 1935 werd in een zomeroptrekje nabij Sassenhein wederom een inbraak geconstateerd. Gebruiksvoorwerpen werden daarbij gestolen. Nota bene in Maastricht werd de 19-jarige K.P. uit Sneek aangehouden die na verhoor ook deze inbraak bekende.

Aan de Lutsborgsweg 47 werd door de gemeente Haren op 22 augustus 1921 vergunning verleend aan W. Dermer te Groningen voor het oprichten en in gebruik nemen van een huisje op kavel K 817 dat omschreven werd als ‘uwe vischtent’.

De zogenaamde ‘vischtent’ van de heer Dermer in de twintiger jaren.

Door Jacob Arend Boerema werd het in 1940 overgenomen van de gezusters Jacoba Klaziena, Grietje en Jantien Groenhuis en hun respectie-

ve echtgenoten Willem Dermer, de schilder Albert Hansema en de smid Steven Olthof.

De familie Boerema vroeg in 1943 toestemming voor het bouwen van een berging van hooi voor schapenteelt en fruit. Architect hiervan was H. Primé, eerder ontwerper van paviljoen Sassenhein, en de uitvoering lag in handen van W. Jansen in Haren. Het huis is nog steeds in bezit en wordt nog steeds gebruikt als recreatiewoning door de familie Boerema-Woudstra. Lutsborgsweg 47b is de volgende recreatiewoning aan de Wolddeeldijk. Op kadastrale kavel K 822 werd in 1932 aan M.J. Beumée, Schuitendiep, Groningen toestemming verleend voor het bouwen van een zomerhuisje. Het moest worden geschilderd in kleuren ten genoegen van burgemeester en wethouders. Het moest netjes worden afgewerkt en samengesteld ten genoegen van het gemeentebestuur, mocht niet worden gedekt met cementpannen en door een doeltreffende beplanting moest het zomerhuisje zooveel en zolang mogelijk aan het oog worden onttrokken. Later in gebruik als zomerhuisje door D. Dijkstra van het Schuitendiep te Groningen. De kavel kwam in bezit van de familie Boekholt, opticien aan de Nieuweweg in Groningen en werd later gebruikt als recreatiewoning door C.J.J. Willemsen en G.A. Boekholt. Het kwam te koop te staan in 2012 en toen omschreven als vrijstaande stenen recreatiewoning, aan het water gelegen met zonneterrassen, parkeerplaatsen en aangelegde tuin omringd door diverse soorten bomen en heesters. Bouwjaar 1966. Voorts een ruim botenhuis annex schuur met een stalen visboot. Aangrenzend eigen weiland en viswater, tezamen genaamd 'Wolddeelen'. Toegang via een historische poort. Inmiddels heeft

de familie Willemsen/Boekholt de verkoop stopgezet om er zelf gebruik van te blijven maken. De poort bestaat grotendeels uit elementen van de toegangspoort aan de voormalige Rabenhauptkazerne aan de Hereweg in Groningen.

Lutsborgsweg 47c, een houten kavalje op betonnen palen, was bezit van N.V. 'Mercurius', Nijkerk, waarvan de familie Krikken de directie voerde. Het huis stond op naam van mevr. G.A. Tjalkes uit Ommen, echtgenote van J. Krikken.

Thans het dichtst bij het Noord-Willemskanaal stond het zomerhuisje 'Johanna' dat gebouwd was door ir. W.A. Meiborg uit Groningen in het begin van de jaren dertig. Deze verhuurde zijn bezit bestaande uit viswater met grond, en drie percelen met een boomgaard van 90 vijftien jaar oude bomen in goede conditie. Het kwam na 1946 in handen van de fruitkwekers Kleiberda en Van der Veen. Het kwam daarna in bezit van landbouwer Jan Bazuin uit Haren, die het verkocht aan de districtscommandant van de rijkspolitie, J.B.S. Römeling. Vanaf november 1983 tot januari 1986 in gebruik door Jan R. Booy, afkomstig uit Leiden en vertrokken naar Eelde. Hierna staat op de woningkaart: Eigenaar fam. S. Ruitinga Groningen. De familie Ruitinga vroeg in 1991 vergunning aan voor het geheel vernieuwen door aannemer Vekam uit Harkema van de recreatiewoning aan Lutsborgsweg 47d.

Aan het begin van de Wolddeeldijk staat de meest recente recreatiewoning die na omnummering van de recreatiewoningen ten gevolge van de aanleg van de A 28 nummer 47a kreeg en is het dichtst gelegen bij het paviljoen van Sassenhein, en al jaren te koop. Daarbij wordt het te koop aangeboden omschreven als: "Uniek gelegen recreatiebungalow bereikbaar via een fraai aangelegd toegangspad, idyllisch gelegen op een schiereiland te midden van een eigen watergebied. Afgesloten terrein met eigen verharde parkeerplaats voor meerdere auto's. Aan achterzijde zonneteras met zonneweide, aan voorzijde via een steiger is een schiereilandje met prieel en houten berging. Via diverse bruggetjes zijn verschillende eilanden te bewandelen. Bouwjaar 1996." Het werd gebouwd in opdracht van S. Hoekstra, eigenaar van een bedrijf in speelautomaten. Thans in bezit van bouwbedrijf Tadema, gevestigd in Leeuwarden en Groningen.

TUSSEN SASSENHEIN EN LUTSBORGSWEG

“Huis en bouwland”

Tussen de Lutsborgsweg en het Noord-Willemskanaal grenst Sassenhein aan weilanden. Oorspronkelijk (in 1832) in handen van Jan Vos kwamen deze uiteindelijk in handen van Staatsbosbeheer.

Dan is er nog de zuidelijke toegangsweg die gemarkeerd wordt door de naam Sassenhein in gietijzer. Oorspronkelijk onderdeel van een stuk bouwland dat in 1832 bezit was van de arbeider Derk Hindriks, arbeider te Haren, die het in 1850 verkocht aan de arbeider Jan Eisses. Het ging vier jaar later in eigendom over aan Egbert Jans Eisses, landbouwer te Haren die het in 1895 verkocht aan landbouwer Pieter Martens Venema cum suis. In de twintigste eeuw is het weggetje in gebruik genomen. In 1925 verkocht Venema het weggetje aan de Hengelaarsclub “Groningen”, als eigen toegang tot Sassenhein.

Hiernaast ligt thans het terrein van volkstuinvereniging De Paasweide (opgericht 11 maart 1976), voorheen gevestigd op een stuk grond van de gemeente aan de Lutsborgsweg bij het voetpad naar het voormalige Erasmusheem, tot circa 1975 gebruikt voor een paasvuur.

De kavel van de huidige volkstuinen was in 1832 bezit van de arbeider Jan Folkerts Eisses (1771-1854), evenals de ter plaatse aan de toegangsweg naar de Wolddeelen gelegen boerderij Valkenburg. Deze toegangsweg liep over land dat toen bezit was van de weduwe van Jacobus Trip en gelegen in wat ’t Grootstuk’ heette. Vanaf 1854 kwam het weggetje in bezit van de familie Eisses die op Valkenburg woonde. In 1855 was hier de begrenzing van de Harense wijk A “met de behuizing op perceel K 813 bewoond door de weduwe J.F. Eisses.” De volgende eigenaar was Egbert Jans Eisses (1814-1895) die ongehuwd bleef. Na zijn dood werd het vervolgens verkocht aan de landbouwer Pieter Martens Venema uit Harenermolen. Deze was in 1834 geboren in Feerwerd. Er werd in 1871 een zoon Pieter Marten in Groningen geboren. Vader Pieter Martens overleed op 74-jarige leeftijd in 1908 op boerderij Valkenburg.

De boerderij stond ook wel bekend als “stille knip” in het verder nog geheel landelijke gebied: er kon illegaal een neut genuttigd worden. Venema’s enige zoon Pieter Marten overleed in 1963 ongehuwd en kinderloos. Het kwam via vererving als “huis en bouwland aan de

Links:

Bebouwing tussen Lutsborgsweg en Sassenhein zoals de situatie in 1903 was.

Rechts:

Landbouwer 'Oal' Piet Venema

Achterweg” aan de fabrikant C. J. Menko uit Groningen, die het een jaar later verkocht aan de gemeente Haren als grasland. Dit gebeurde met het oog op de aanleg van de eerder genoemde westelijke randweg om Haren heen. Het bleef bezit van de gemeente Haren die het grootste deel inmiddels sinds 1981 heeft verpacht aan het de volkstuinders en het resterende grasland aan een particulier aan de Rijksstraatweg.

Een andere telg uit de de familie Eisses vestigde ten tijde van de verkoop van boerderij Valkenburg omstreeks 1895 in een vermoedelijk nieuwe woning op het huidige terrein van paviljoen Sassenhein. Dit was Geert Eisses (1846-1923), een achterneef van Jan Folkerts Eisses, die in 1870 te Haren trouwde met Derkien Siegers (1847-1933) uit Eelde. In dit gezin werden acht kinderen geboren, waarvan één levenloos (in 1889).

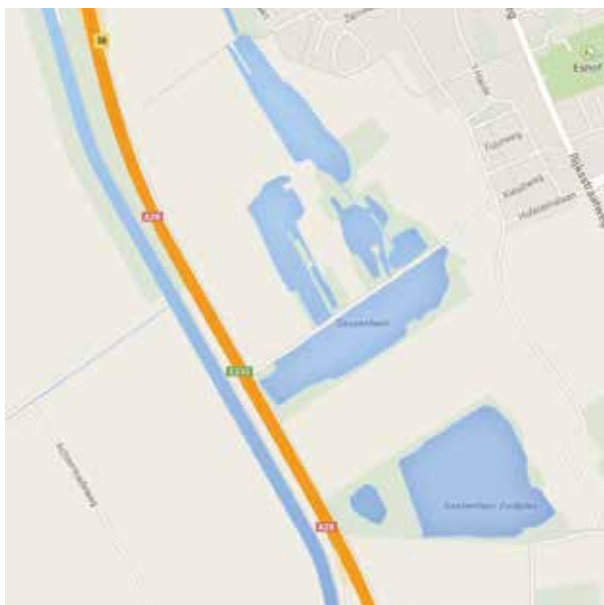
Het was vanuit deze woning dat op 6 januari 1895 de bijna 20-jarige Egbert Eisses en zijn bijna 18-jarige zus Elisabeth en haar verloofde Lammermert Scheffers uit Tinaarlo gingen schaatsen, omstreeks elf uur 's ochtends in een wak reden en om het leven kwamen. De familie Eisses werd geen leed bespaard, want op 15 juni 1895 overleed ook nog hun 23-jarige dochter Aaltje: “een ieder kan beseffen welk een zware beproeving voor ons en onze kinderen.”

In deze woning overleed op 13 december 1923 Geert Eisses op bijna 78-jarige leeftijd “na een langdurig en smartelijk lijden” maar ook “na een gelukkige echtvereeniging van 53 jaren”. Eisses werd begraven op De Eshof, evenals zijn echtgenote Derkien Siegers, die overleed in 1933. Zoon Lukas (1886-1955) bleef wonen op Lutsborgsweg 49 tot zijn overlijden in januari 1955. Zijn weduwe Jantje Mulder (1890-1961) verliet de woning op 18 maart 1955 en verhuisde naar Glimmen.

Geert en Derkien Eisses-Siegers bij de voordeur van Lutsborgsweg 49

Het perceel ten zuiden van de toegangsweg naar Sassenhein was in 1832 in bezit van de familie Rummerink. Het huis op deze kavel was met een tuin eigendom van de arbeider Geert Smeenge, die het in 1858 verkocht aan de familie Rummerink. In 1868 werd het perceel bouwland verkocht aan de arbeider Wicher Buringa uit Helpman. Toen was er ook sprake van een huis en een erf, in 1889 verkocht aan vervener en landbouwer Pieter van Hemmen, van wie weduwe Fennechien Leenders het erfde. Het werd verkocht en kwam in handen van Salomon David Nathans, koopman in manufacturen te Haren met een winkel op de hoek van de Rijksstraatweg en de Kerkstraat sinds 1925. In juli 1942 werd hij met zijn zoons weggevoerd, eerst naar Westerbork en in dezelfde maand

Zuidplas, Sassenhein en Wolddeelen heden

naar Auschwitz, waar zijn overlijden werd geregistreerd op 30 september 1942. Zijn bezit aan de Lutsborgsweg kwam in handen van de Nederlandsche Grundstück Verwaltung in Den Haag. Na zijn dood werd het in 1944 verkocht aan de landbouwer Jan Veldman in Yde. Vervolgens was het geruime tijd in bezit van A. Jansen van de Lutsborgsweg en sinds 1977 van J. Wolfard, directeur van de Constructiewerkplaats van machines en scheepsmotoren Wolfard & Wessels. Het gezin was afkomstig van de Meerweg en betrok in 1978 de huidige woning. Thans wordt het huis bewoond door de familie Kooi.

Het laatste perceel aan de westzijde van de Lutsborgsweg, voordat de zandweg begint, was in 1832 bezit van de arbeider Derk Hendriks, die er ook woonde. In 1850 verkocht aan Jan Pieters, kastelein te Haren, die het in 1855 verkocht aan Geert Kamps, landbouwer te Essen. In het be-

Lukas en Jantje
Eisses-Mulder

gin van de twintigste eeuw kwam het in handen van de Groningse huisschilder Hendrik Jan Dobbenga, die het in 1922 verkocht aan landbouwer Albert Alberts van de overzijde van de Lutsborgsweg. Er volgden nog diverse eigenaars en in 1979 werd het verkocht aan Machteld van Blommenstein. Zij was gehuwd met Poppe Andreas Rentema. Het bleef tot voor kort in bezit van de familie Rentema en thans wordt het huis, na een recente grondige verbouwing, bewoond door de familie Wildeboer.

“Sassenhein ligt net iets voor de helft”

Frank Knot is sinds vier jaar de thans 32-jarige bedrijfsleider van Paviljoen Sassenhein. Hij was voorheen werkzaam in Astoria, maar koos voor een baan in zijn woonplaats Hoogezand. Na anderhalf jaar haalde Astoria-baas Gert Bruns hem terug naar Haren. Hem werd een baan aangeboden met meer verantwoordelijkheid, als het ware een eigen toko. Hij ging eerst kijken op een zomerse zaterdagavond en viel onmiddellijk voor Sassenhein. Met de ‘omwonenden’ heeft hij goed contact. De meeste bewoners van de recreatiewoningen kent hij goed en ze komen ook wel in het paviljoen. De leden van de Volkstuindersvereniging maken zo nu en dan gebruik van de toiletten en houden hun jaarvergadering in Sassenhein. Met de hengelaarsvereniging bestaat goed contact en het paviljoen verkoopt de zogenaamde dagconsenten, een vergunning voor 24 uur om te mogen vissen in de twee visplassen van Sassenhein. Omdat het privé-bezit is, is een visakte niet vereist. De vereniging controleert zelf of de vergunningen in orde zijn, een enkele keer komt een overijverige politiegagent controleren. De hengelaarsclub houdt tweemaal per jaar haar ledenvergaderingen in het paviljoen.

Het schaatsen is een aangelegenheid van het paviljoen, hoewel de hengelaarsvereniging als eigenaar natuurlijk het laatste woord heeft. Het ijs moet 12 à 14 centimeter dik zijn voordat het verantwoord is om het publiek er op te laten. Er is wel eens contact over geweest met een ijsmeester van het Zuidlaardermeer en in het algemeen kan er pas op Sassenhein geschaatst worden als dat ook op het Paterswoldse meer kan. Twee jaar geleden moest er nog een scholier met fiets en al gered worden die in een wak reed.

Van overheidsorganisaties merkt Sassenhein weinig. Er komt soms iemand van het Ministerie van Landbouw Natuur en Visserij, soms een vertegenwoordiger van de Visfederatie en niet te vergeten de muskusratbestrijder.

Veel bezoek hangt samen met de ligging aan een etappe van het Pieterpad. Sassenhein ligt net iets voor de helft (of na de helft) van een etappe. De wandelaars uit het noorden komen meestal langs tussen half en half één. Die uit het zuiden meestal tussen 3 en 4 uur.

Bedrijfsleider Frank Knot van Sassenhein

**Uitsnede Pieterpad met
de positie van Sassenhein
daar aan**

Zelfs als het regent komen er meestal nog wel 3 of 4 Pieterpadlopers bij Sassenhein aansteken. In de zomer heeft Frank Knot soms wel acht tafels bezet met de beroemde wandelaars. Het is een publiek met veel dames en gepensioneerden, in de weekenden ook vaak grotere groepen, meestal uit de Randstad en Brabant/Limburg.

Sassenhein wordt in toenemende mate (gedeeltelijk) verhuurd voor partijen en feestjes. In de voormalige dienstwoning voor groepen van 20 à 25 personen, in de ruimte in het paviljoen aan het water voor 40 à 45 personen en in het hele paviljoen passen 80 à 120 personen.

Terug naar de vissers. Veel minder dan vroeger wordt er nog vanaf boten gevist. Dit is voorbehouden aan leden van de vereniging. Op de noordplas zijn nog twee boten, op de zuidplas één. En de karpers: die gaan na de vangst altijd terug in het water. Andere zoetwatervis, zoals snoekbaars gaat wel mee naar huis. Heel bijzonder is dat we één goudvis in Sassenhein hebben: een echte koi karper!

Bronnen

GA = Gemeentearchief Haren

GrA = Regionaal Historisch Centrum Groninger Archieven

www.allefriezen.nl

www.allegroningers.nl

www.beeldbankgroningen.nl

www.collectie.groningermuseum.nl

www.dekrantvantoen.nl

www.drenlias.nl

www.graftombe.nl

www.groningen.net

www.haren.nl/over-haren/bronbewerkingen

www.harendekrant.nl

www.harenereweekblad.nl

www.hcsassenhein.nl

www.hisgis.nl

www.kadaster.nl

www.kadasterdata.nl

http://keesboele.blogspot.nl

www.kranten.kb.nl

www.kvk.nl

www.militieregisters.nl

www.noorderbreedte.nl

www.ovtarchitecten.nl

www.rijksmonumenten.nl

www.watwaswaar.nl

www.wiewaswie.nl

GA Haren, inv.no. 950, 960.

GA Haren, adresboeken

GA Haren, jaarverslagen

GA Haren, woningkaarten

GrA, digilegger kadaster

GrA, Provinciale Groninger Courant

GrA, Harenere Weekblad

GrA, bevolkingsregister Groningen

GrA, notarieel archief

GrA, adresboeken Groningen

GrA, woningkaarten Groningen

GrA, toegang 570, inv.no.7

GrA, toegang 805, inv.no.6

GrA, toegang 817, inv.no. 2764

GrA, toegang 1099, inv.no.10748 en 12514

GrA, toegang 1774, inv.no. 2331

GrA, toegang 1854, inv.no. 66-002

Nationaal Archief, toegang 2.11.22.02, inv.no. 10

Tresoar Leeuwarden:

FLMD:083.063.1.6.1 brief Hein Aalderink aan F. J. de Zee 3.11.1924

FLMD:083.063.1.6.2 brief Hein Aalderink aan F. J. de Zee 30.1.1936

Literatuur

- H. Aalderink, *Historisch overzicht betreffende de stichting van een beursgebouw te Leeuwarden, van 1795-1877* (Leeuwarden 1877).
- H. Aalderink, *Handleiding voor de toepassing der wetten van militie en schutterij ten behoeve der gemeentebesturen* (Groningen 1886).
- H. Aalderink, *Onze defensie* (Groningen 1898).
- H. Aalderink, *De zoetwatervisschen in Nederland en de kunst om ze te vangen* (Groningen 1899).
- H. Aalderink, *Inlichtingen omtrent de opheffing der schutterijen, de nationale militie, de landweer, het voorbereidend militair onderricht of de vrijwillige oefeningen, het reserve kader* (Groningen 1902).
- H. Aalderink, *De zoetwatervisschen in Nederland en de kunst om ze te vangen* (2^e geheel herziene herdruk, Rotterdam 1911).
- H. Bremer-Bakker, *Rondom het haventje in Haren* (Bedum 2001).
- E.A.M. Bulder, *Haren tussen Hunze en Aa. Geschiedenis van de Harenere waterstaat* (Haren 1987).
- F. Colignon, *Vissen in de Taal* (Den Haag 2012).
- W. Eisses, J. Eisses en J. Offereins, *Van Hovinge tot Eisses, van Feerwerd naar Haren en Amerika* (Emmeloord, Ter Aard, Haren 2007).
- *Gedenkboek uitgegeven naar aanleiding van de viering van het 200 jarig bestaan der "Grootte sociëteit" te Groningen* (Groningen 1972).
- J.E. van Hasselt, 'In memoriam M.G. Eelkema', in: *Groningsche Volksalmanak* (Groningen 1931) 70-73.
- Bart van Heuvelen, 'Dwars over de Harenere schipsloten', in: *Noorderbreedte*, jrg. 3 no. 6 (1979) 193-194.
- F.C.J. Ketelaar, *Driften, stegen, lanen, straatnamen in Haren* (Haren 1990).
- E.M. van Koldam, *200 jaar gemeentebestuur Haren* (Haren 2011).
- W. Legemaat en M. Staal, *Van kwaad tot onvoorstelbaar erger. Verhalen echter de namen op de gedenksteen in Haren* (Haren 2010).
- J. Noordhoff, 'De geschiedenis van het landgoed 'de Poll' 1813-2010', in: H.J. Hoekstra (red.), *Zestig verhalen op de 19^e: Noord-Nederlandse golfverhalen* (Glimmen 2010) 8-14.
- H.R. Reinders, *Dóórvliegen Koetsier. Eelde, geschiedenis van een regionale luchthaven* (Den Haag 1979).
- B.P. Tammeling, *Haren, zoals het was* (Haren 1968).
- A.C. Timmer, *Buitenhuizen in Haren, wonen op stand* (Haren 1995).
- J.J. Vredenberg-Alink, *De kaarten van Groningerland* (Uithuizen 1974).

- B. de Vries, *Een huis van weldadigheid: 200 jaar Huize Weltevreden in Harendermolen* (Haren 2006).
- F. Westra, 'Haren, De groene parel van het noorden', in: *Noorderbreedte* jrg. 27 no. 5 (2003) 38-39.
- A. van der Weyden c.s., *Aan wien de schuld? Een verdediging van de hengelsport tegen de aanvallen van het bedrijf* (1900).
- P.H. Wijk, *Groninga Dominium, geschiedenis van de cartografie van de provincie Groningen en omliggende gebieden van 1545-1900* (Groningen/Assen 2006).
- W. Wijnaendts van Resandt, *Geschiedenis en genealogie van het Cleefsch-Zutphensche geslacht Van Hasselt van plusminus 1530-1934* (1934).
- I. Woltinger, R. den Boer, L. Johansen en D. Stapert, 'Een Hamburgien vindplaats bij Sassenhein te Haren (Gr.), met speciale aandacht voor de functie van boren', in: *Paleo-Aktueel* 18, archeologie in 2006 (Groningen 2007) 32-42.
- R. Zwinkels en T. Peters, 'Sassenhein, een plek vol verhalen...', in: *Haren de Krant*, mei 2006.

Dank is verschuldigd aan de volgende instanties en personen:

Studiezaal RHC Groninger Archieven met haar enthousiaste staf, Galerie Aanblick, Jaap Alberts, fam. Bakker, Hein Bloemink, Thijs Boekema, Anneke Boerema, Gemeente Haren, Gemeente-archief Haren, Gert Bruns, Harense Historische Commissie, Auke Heijs, Frits Kalmeijer, Frank Knot, Eppo van Koldam, Wim Koops, Jasper van Smeden, Bas Vandeursen, Isabelle Westra, Hilje Spijkerman, Bouke Woudstra

Illustratieverantwoording

